

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞININ
YAYGINLIĞI

Gözde IZĞIR
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğrt. Üyesi Belgin YILDIRIM

Bu tez Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından ASYO-16002 proje numarası ile desteklenmiştir.

AYDIN 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

T.C. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Gözde IZĞIR tarafından hazırlanan “Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Yaygınlığı” başlıklı tez, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 25.02.2019

Üye (T.D.)	: Dr. Öğr. Üyesi Belgin YILDIRIM	ADÜ	.....
Üye	: Doç. Dr. Filiz ADANA	ADÜ	.....
Üye	: Doç. Dr. Şükran Özkahraman KOÇ	SDÜ	.....

ONAY:

Bu tez Adnan Menderes Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun görülmüş ve Sağlık Bilimleri Enstitüsünün .....tarih ve .....sayılı oturumunda alınan .....nolu Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet CEYLAN
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada başından sonuna kadar yardımını esirgemeyen, akademik desteğinin yanı sıra manevi desteği ile de tezimi tamamlamamda sonsuz katkısı olan tez danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Belgin YILDIRIM'a sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı alanında yapmış olduğum yüksek lisans öğrenimim sırasında gerek ders aşamasında gerekse tez aşamasında kendimi geliştirmeme katkıda bulunan değerli hocalarım Doç. Dr. Filiz ADANA ve araştırma görevlisi Duygu YEŞİLFİDAN'a teőekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca tezin uygulanması sırasında gösterdikleri kolaylıklar ve özveri nedeniyle Aydın İli Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, uygulama yaptığım okulların öğrenci, öğretmen ve yöneticilerine; ayrıca bu çalışmanın yoğunluğu sebebiyle, bir eř olarak, kendilerine yeterince ilgi gösteremediğim fakat desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, moral ve yaşam kaynağım sevgili eşim Alperen IZĞIR'a ve başarılarımın arkasında olan, başarılarımı borçlu olduğum annem, babam ve kardeşime özellikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
EKLER DİZİNİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Zorbalık Tarihçesi	2
2.2. Zorbalık ve Akran Zorbalığı Kavramları	2
2.3. Okulda Şiddet	6
2.4. Akran Zorbalığının Türleri	7
2.5. Akran Zorbalığının Nedenleri	9
2.6. Okul İçinde Akran Zorbalığının Meydana Geldiği Yerler	12
2.7. Zorba ve Mağdur Özellikleri	13
2.7.1. Zorba.....	13
2.7.2. Mağdur	15
2.7.3. Zorba/Mağdur.....	17
2.8. Zorbalık Davranışının Sonuçları	19
2.9. Zorbalık ve Cinsiyet	20
2.10. Zorbalık ve Yaş	20
2.11. Zorbalık Davranışlarının Olumsuz Etkileri	21
2.12. Akran Zorbalığı ve Okul Sağlığı Hemşiresi	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Tipi	25
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve İlçesi.....	25
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	25
3.4. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri	27
3.5. Araştırma Sorusu	28
3.6. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	28

3.6.1. Anket Formu.....	28
3.6.2. Veri Toplama Araçları.....	28
3.7. Araştırmanın Ön Uygulaması.....	30
3.8. Araştırmanın Uygulanma Planı	30
3.9. Araştırmanın Etik Yönü.....	30
3.10. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	30
4. BULGULAR	31
4.1. Demografik Özelliklerine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular.....	31
4.2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği İle Öğrencilerin Demografik Özellikleri Analizlerine Yönelik Bulgular (Zorba).....	34
4.3. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumlarını Belirleme Ölçeği İle Öğrencilerin Demografik Özellikleri Analizlerine Yönelik Bulgular (Mağdur)	61
5. TARTIŞMA.....	86
5.1. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tartışma.....	86
5.2. Akran Zorbalığı Mağdur Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tartışma	89
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	93
6.1. Sonuç	93
6.2. Öneriler.....	96
KAYNAKLAR.....	98
EKLER	104
ÖZGEÇMİŞ.....	113

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Hazelden/ Johnson Enstitüsü Zorbalık Sınıflaması	9
Tablo 2. Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin %96 Güven Düzeyine Göre Örneklem Büyüklüğü.....	26
Tablo 3. Cinsiyete Göre Tabaka Ağırlıkları	27
Tablo 4. Okulların Dağılımı.....	31
Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri	32
Tablo 6. Zorbalığa İlişkin Cevapların Dağılımı.....	34
Tablo 7. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Okul Değişkenine Göre Dağılımı	35
Tablo 8. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf ve Yaş Değişkenine Göre Dağılımı	36
Tablo 9. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Cinsiyet, Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Değişkenine Göre Dağılımı	38
Tablo 10. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Anne Baba Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	41
Tablo 11. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	46
Tablo 12. Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Aile Yapıları ve Anne Babalarının Beraber Yaşamalarına Göre Dağılımı	49
Tablo 13. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Ekonomik Durum ve Not Ortalaması Düzeylerine Göre Dağılımı	52
Tablo 14. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ve Alt Boyutları İle Zorbalığa Maruz Kaldınız Mı Ve Zorbalık Yaptınız Mı? Sorusuna Göre Farklılaşması.....	55
Tablo 15. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutlarının Okul Değişkenine Göre Farklılaşması.....	58
Tablo 16. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Öğrenim Gördüğü Sınıf düzeyleri, Yaş ve Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması.....	61

Tablo 17. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Evdeki Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Değişkenine Göre Farklılaşması	62
Tablo 18. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Annelerinin ve babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	64
Tablo 19. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Anne Eğitim ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması	68
Tablo 20. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutları İle Aile Yapıları Ve Anne Babalarının Beraber Olma Değişkenine Göre Farklılaşması.....	71
Tablo 21. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Ailelerin Ekonomik Durumları ve Not Ortalaması Değişkenine Göre Farklılaşması	74
Tablo 22. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Zorbalığa Maruz Kalma ve Zorbalık Yapma Durumları Değişkenine Göre Farklılaşması	77

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	104
Ek 2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu.....	106
Ek 3. Etik Karar Yazısı	109
Ek 4. Araştırma İzin Yazısı.....	110
Ek 5. Valilik Onayı Yazısı	111
Ek 6. Ölçek İzin Yazısı	112

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞININ YAYGINLIĞI

İZGİR, G. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2019.

Akran zorbalığı günümüzde eğitim kurumlarında düşük düzeyde gerçekleşen şiddetin en yaygın biçimi olarak okullarda karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma; lise öğrencilerinde akran zorbalığının yaygınlığı belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, Aydın ili Efeler ilçesinde, 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı Güz ve Bahar dönemlerinde liselerin 9., 10., 11., 12. sınıflarında öğrenimine devam eden öğrencilere uygulanmıştır. Çalışmanın örneklemini 6776 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin 3220'si kız, 3556'sı erkek öğrencidir. Çalışmada okullara göre kız ve erkek öğrenciler tabakalı örneklem yöntemine göre ayrılmıştır. Çalışmada sosyo demografik özellikler veri formu ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 21.0 programında analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin %47.5'nin kız, %52.5'nin erkek; yaş ortalamalarının $15,94 \pm 9,46$ olduğu görülmüştür. Çalışmada öğrencilerin, % 32,5'i 9. sınıf, %24,7'si 10. sınıf, % 24,6'i 11.sınıf, %18,2'si 12. sınıftır. Öğrencilerin %22.5'inin zorbalığa maruz kaldığını; %16.2'sinin zorbalık yaptığını ifade etmiştir. Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Mesleki ve Teknik Liselerde okuyan öğrencilerin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre ölçek puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ve alt ölçek puan ortalamaları ile başarı not ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Başarı puanı 44 ve altı ve sınıf tekrarı yapan öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalık davranışı gerçekleştirme durumları arasında istatistiksel olarak fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Okullarda zorbalık sorunuyla etkin bir biçimde baş edebilmek gerekir. Bunun için okul müdürü, öğretmen, okul hemşiresi, rehber öğretmenler, öğrenci ve veliler olmak üzere tüm okul personeli ile çevredeki sivil toplum kuruluşlarının desteğini almak ve işbirliği yapmak gereklidir. Ayrıca bu konuda farklı illerde yapılacak çalışmalar önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Liselerde Zorbalık

ABSTRACT

PEER DIFFERENCE IN HIGH SCHOOL STUDENTS DETERMINATION

IZĞIR, G. Aydın Adnan Menderes University Institute of Health Sciences, Master Thesis, Aydın, 2019.

Today, peer bullying is the most common form of violence in educational institutions. This work; The aim of this study was to determine the prevalence of peer bullying among high school students. The study was carried out in Efeler district of Aydın province in 2015-2016 academic year, in Fall and Spring semesters, in the 9th, 10th, 11th and 12th grades of high schools. The sample of the study consists of 6776 high school students. 3220 of the students are female and 3556 are male students. According to schools, female and male students were divided according to stratified sampling method. Socio - demographic characteristics, data form and Peer Bullying Determination Scale were used in the study. Data were analyzed in SPSS 21.0 program.

In the research, 47.5% of the students were female and 52.5% were male; The mean age was 15.94 ± 9.46 . In the study, 32,5% of the students were in the 9th grade, 24,7% were in the 10th grade, 24,6% were in the 11th grade, 18,2% were in the 12th grade. 22.5% of the students were exposed to bullying and 16.2% of them were bullied. A statistically significant difference was found between the mean total score of the students' peer bullying determination scale and school variables ($p < 0.05$). The mean scores of the students in vocational and technical high schools were found to be higher than the other schools. There was a statistically significant difference between the mean scores of the students' mean scores and the mean scores of the sub-scale scores of the students ($p < 0.05$). The success score was higher in students who were 44 and under and repeating the grade. In addition, there was a statistically significant difference between bullying behaviors of students exposed to bullying ($p < 0.05$).

In schools, it is necessary to effectively deal with the problem of bullying. For this purpose, it is necessary to get the support and cooperation of all school personnel, school principals, teachers, school nurses, counselors, students and parents, as well as non-governmental organizations. In addition, the studies to be carried out in different provinces are recommended.

Key Words: Peer Bullying, Bullying In High Schools

1. GİRİŞ

Akran zorbalığı, günümüzde eğitim kurumlarında düşük düzeyde gerçekleşen şiddetin en yaygın biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar kontrol altına alınmadığı takdirde çok daha büyük sorunlara yol açmaktadır. Zorbalık içeren davranışlar çocukların gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Davranışlar çocuk gelişimlerinin parçası olarak görülmektedir. Ancak öğrenim çevresi üzerinde derin, kalıcı ve yaygın olumsuz etkisi ortaya çıkmaktadır (Uludağlı ve Uçanok, 2005).

Zorbalık bir başka deyişle saldırganlık olarak nitelendirilmektedir. Bir davranışın zorbalık olarak değerlendirilmesi için bazı özellikleri olmalıdır. O davranış kasıtlı zarar verme ye odaklı olmalıdır. Saldırganlık davranışında bulunan bireyin mağdurdan fiziksel ve psikolojik olarak daha üstün olması gerekmektedir. Mağdur üzerindeki etkisi geçici olmamalıdır ve tekrar edilmesi gerekmektedir. Zorbalık yapan birey davranışının en belirleyici özelliği mağdur üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışmaktadır (Çınkır vd. 2003).

Genel olarak başkasına zarar verme sadece davranış özelinde değil, bir tutum şeklinde de değerlendirilmektedir (Besag, 1995; Rigby, 2002). Olumsuz düşüncelere sahip olma ve bunları uygulama eğilimi olarak zorbalık davranışı gösteren ergenlerin bakış açısıyla yapılan tanımlamalar sadece davranışın değil, tutumların ve düşüncelerin de dikkate alınarak yapıldığı tanımlar kapsamında olduğu öne sürülmüştür (Rigby, 2002). Bu doğrultuda araştırma lise öğrencileri arasında gerçekleşen davranışların tanımlanmasında önem kazanmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Zorbalık Tarihçesi

Zorbalık kavramı ilk defa 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başında İsveç'te ortaya çıkmaya başlanmıştır. Daha sonra zorbalık kavramı İskandinav ülkelerine yayılmaya başlamıştır. Norveç'te 1982 yılında gerçekleşen olayda 10-14 yaşlarındaki üç çocuk akran zorbalığı sonucunda intihar etmiştir. Bu olay medyada büyük ses getirmiştir. Bu durum Norveç eğitim kurumları içerisinde zorbalığa karşı ulusal çapta kampanya başlatılmasına yol açmıştır. 1990'ların başlarından itibaren ise Japonya, İngiltere, Kanada, Avustralya ve ABD gibi ülkelerde zorbalık dikkat çeken bir konu olarak araştırılmaya başlanmıştır (Bulgurcu, 2011 ve Ayran, 2013).

Zorbalık konusu 1980 yılları öncesi fazla araştırılmamış olup, araştırmacılar hem konunun tanımlanmasının zorluğundan hem de zorbalığın okul kültürünün bir parçası olarak görülmesinden ötürü üzerinde durmamışlardır. Ayrıca, idarecilerin okulların imajlarının zedelenmesinden korkması nedeniyle ve araştırmalara sıcak bakmaması da bu konunun araştırılmasını engelleyen faktörlerdendir. Fakat 1990'lı yıllardan sonra bu konudaki çalışmalar hızla artmıştır (Örengül, 2013).

Okulda yaşanan zorbalık vakalarına karşı, son yıllarda tüm Dünya'da ve Türkiye'de artan bir hassasiyet oluşmuştur. Bunun nedeni, kitle iletişim araçlarının eskiye oranla yaygın hale gelmesi olabilir. Medyada sıklıkla okullarda yaşanan zorbalık haberleri konu oluyor. Maalesef haberlerden de anlaşılacağı gibi birçok okulda çocuk, akranları tarafından zorbaca davranışlara maruz kalmakta. Çocukların arkadaşları tarafından hırpalandığı son yıllara kadar kimsenin dikkatini çekmemiş ve çocukların sadece yetişkinler (anne, baba, öğretmen, müdür vb.) tarafından örselendiği düşünülmüştür. Fakat artık okullarda zorbalığın acil olarak engellenmesi gereken bir saldırganlık türü olduğu yönünde toplumlarda ve ilgili çevrelerde artan bir hassasiyet oluşmuş olup, bu duyarlılığa paralel olarak konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır (Aygüç, 2015).

2.2. Zorbalık ve Akran Zorbalığı Kavramları

Çok eski bir fenomen olmasına karşın; 1970'lere dek sistemli araştırmalara konu edilmeyen zorbalık, son yıllarda ilgilenilmesi gereken ciddi bir sorun olarak görülmeye

başlamıştır (Shariff, 2008). Bazı araştırmacılar zorbalık sorununun dünyanın pek çok ülkesinde çocuklar ve ergenler arasında uyuşturucu madde kullanımı ve erken yaşta cinsel ilişkiye girme sorunlarından bile daha ön sıralarda yer aldığını belirtmektedir (Alikasifoğlu, Erginöz ve Ercan, 2007). Smokowski ve Kopasz (2005)'a göre zorbalık, gençler arasında en sık rastlanan şiddet sorunu olarak kabul edilebilir ve çok ciddi anti sosyal davranış bozukluklarına dönüşebilmektedir. Zorbalık için günümüze dek farklı araştırmacılar tarafından yapılmış olan tanımlamaların temelde aynı olmasının yanı sıra zorbalığın farklı yönlerine vurgu yaptığı da görülmektedir. İlk çalışmalarını İskandinavya'da yapan Olweus (1993), hala en yaygın “zorbalık” tanımı olarak karşımıza çıkan tanımında zorbalığı, bir öğrencinin, başka bir öğrenci ya da öğrenci grubu tarafından, zaman içinde tekrar tekrar olumsuz muameleye maruz bırakılması olarak nitelendirmektedir. Zorbalık genel olarak bir insana kendini kötü hissettiren istenmeyen sözler ve fiziksel etkiler olarak da tanımlanmaktadır. Bu davranışların iyi niyetli şakalardan ayrıldığı nokta, bu davranışlara maruz kalan kimselerin hisleridir. Şakalaşma amacıyla bile olsa, maruz kaldığı davranış kişinin kendini kötü hissetmesine neden oluyorsa, zorbalık söz konusudur. Şakalar, dışlama ve tacizler arasında geniş bir yelpazede yer alan pek çok davranış, zorbalık türleri olarak değerlendirilebilir (Garrett, 2003; Shariff, 2008).

Sıradan akran çatışmaları ve zorbalık farklılık göstermektedir. Sıradan akran çatışmalarında taraflar eşittir. Bu olaylar rastgele ortaya çıkmakta ve büyük oranda ciddi sonuçlar doğurmamaktadır (Garrett, 2003). Zorbalıkta ise taraflar arası güç dengesizliği (fiziksel güç, sosyal statüden kaynaklanan güç) söz konusudur ve taraflar arkadaş değildir. Zorbalık zaman içinde tekrar etmekte ve zorba, mağdur üzerinde güç ve kontrol sağlamayı amaçlamaktadır. Mağdur ise kendini savunmasız ve dışlanmış hissettiğinden, zorbalığa daha da açık hale gelmektedir (Olweus, 1993).

Zorbalığın türü olan “Akran Zorbalığı”, kavram olarak uzun zamandır var olup 2000’li yıllardan itibaren ülkemizde de dikkat çeken bir kavramdır. Akran zorbalığı cinsiyet, ırk, din ya da yetenek gerekçesiyle yaşça ya da fiziksel güç olarak daha zayıf olan çocuk ve gençlerin diğer yaşlıları tarafından yapılan kasıtlı, yinelenen biçimde fiziksel, sözel, cinsel ya da duygusal yönden olumsuz sayılabilen davranışlarla karşı karşıya bırakılmaları şeklinde tanımlanmaktadır (Çinkır, 2003). Henüz literatürlerde akran zorbalığı için, standart ve genel olarak kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Bu konudaki ilk çalışmaların Olweus tarafından yapılmaya başlandığı söylenebilir. Olweus’un ardından artan bir şekilde

dünyanın pek çok ülkesinden yapılan çalışmalar akran zorbalığının küresel bir problem olduğunun göstergesidir. Olweus zorbalığı Norveç dilinde “mobbing” kelimesiyle, İngilizcede ise kabadayılık, zorbalık anlamında “bullying” kelimesi ile kullanmıştır (Pişkin, 2002).

Kimi zaman birbirinin yerine kullanılsa da, zorbalık ve taciz kavramları araştırmalarda net olarak birbirinden ayrılmıştır. Hinduja ve Patchin (2009) zorbalığın tekrarlı olmasının onu tacizden ayırdığını söyler. Bu yönüyle zorbalığın tacizden daha ileri düzeyde karmaşık bir davranış olduğu söylenebilir. Zorbalık sözcüğü çoğu zaman saldırganlık ve şiddet kavramlarıyla birarada kullanılmakta ve zaman zaman bu kavramlar birbirinin yerine geçmektedir. Öğülmüş (2006), şiddeti bir kimsenin sahip olduğu ya da elinde bulundurduğu gücü başkalarına zarar vermek ya da başkalarını bazı haklardan mahrum etmek amacıyla kullanması olarak tanımlamaktadır. Birini farklılığından dolayı taciz etmek ve fiziksel zarar vermek zorbalığın tam karşılığı olmasa da zorbalık tarafından kapsanan olgular arasında yer almaktadır (National Center on Secondary Education and Transition (NCSET), 2003).

Alikaşifoğlu, Erginöz ve Ercan (2007) zorbalığı akran istismarı olarak görmekte ve çocuk istismarı ve aile içi şiddet gibi diğer istismar tipleriyle ortak özellik gösterdiğini belirtmektedir.

Bir davranışın zorbalık olması için şu özellikleri taşıması gerekir (Olweus, 1993):

1. Kasıtlı bir şekilde zarar verme amacı içeren saldırgan davranışlar olması,
2. Sürekliliği olması,
3. Zorba ve mağdur arasında eşitsiz güç dengesinin olmasıdır.

Tanımlardaki ‘süreklilik’ ifadesi zorbalığı herhangi bir iki kişi arasındaki geçen kavgadan ayıran en önemli özelliktir. Öğrenciler arasındaki olağan süreklilik göstermeyen kavgalar, tartışmalar zorbalık olarak nitelendirilmezken; eğer sürekli olarak aynı çocuklar, belli öğrenciler tarafından rahatsız ediliyorsa bu durumda zorbalıktan söz edilmektedir. Zorbalık durumunu normal kavgadan ayıran diğer bir özellik de, güçlerin eşitsizliği olarak sayılmaktadır. İki çocuk eşit güçte ise, bu durum zorbalık olarak isimlendirilemez. Nedeni ise zorbalık olarak isimlendirilebilmesi için bir çocuk diğer akranından daha güçlüdür ve bu gücü ile diğer akranını rahatsız etmektedir; diğer çocuk ise güçsüzdür (Totan, 2008).

Yapılan araştırmalar okullarda zorbalığın azımsanamayacak boyutlarda olduğunu göstermektedir. Alikāşifođlu ve diğerleri (2007) İstanbul'da lisede okuyan ergenlerden %9,2'sinin zorbalık yaptığını, %22'sinin zorbalığa uğradığını, %9,4'ünün ise hem zorbalık yaptığını hem de zorbalığa uğradığını belirtmektedir.

Olweus (1993) akran zorbalığını tanımlarken belirli özellikler taşıyan saldırganlık ve şiddet davranışlarının olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir davranışın zorbalık olarak değerlendirilebilmesi için tekrarlı olarak yapılması ve taraflar arasında güç dengesizliğinin olması gerektiğini belirtmektedir. Zorbalık, fiziksel zararın yanında kırıncı sözlerin söylenmesi, küfür, hakaret ve tehdit içeren sözler, jest ve mimiklerle aşağılama, arkadaş grubundan dışlama, dedikodu yayma, sırları açığa çıkararak birine zarar verme gibi davranışları da kapsamaktadır (Cowie and Jennifer, 2008; Olweus, 1996; Sanders, 2004). Diğer yandan, bir defaya mahsus yapılan kavgalı eylemler akran zorbalığı içinde değerlendirilmese de (Olweus, 1996; Rigby, 2003) bazı araştırmacıların bir defa gerçekleşen eylemin olumsuz etkisinin devam ettiği yönündeki savları süreklilik unsurunun göstergelerinden biri olarak ele alınmaktadır (Besag, 1995).

Yapılan araştırmalarla zorbalığın kapsamına farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Zorbalık bilinçli ve kasıtlı olarak karşıdakine zarar verme davranışlarını içermekle birlikte, bireyleri stres altında bırakma eylemleri olarak da tanımlanmıştır. Bir başkasına zarar verme sadece davranış özelinde değil, bir tutum şeklinde de değerlendirilmektedir (Besag, 1995; Rigby, 2002). Olumsuz düşüncelere sahip olma ve bunları uygulama eğilimi olarak zorbalık davranışı gösteren çocuklar ve ergenlerin bakış açısıyla yapılan tanımlamalar sadece davranışın değil, tutumların ve düşüncelerin de dikkate alınarak yapıldığı tanımlar kapsamında olduğu öne sürülmüştür (Rigby, 2002). Diğer yandan zarar verici davranışlara maruz kalanların bakış açısıyla yapılan tanımlar ise süreklilik, kendini savunamama, herhangi bir kışkırtmanın olmaması durumlarını içermektedir (Çınkır vd. 2003).

Akran zorbalığı, yapılan araştırmalar sonucunda birçok araştırmacı tarafından oluşumu ve içeriği açısından açıklanmaya çalışılmıştır. Zorbalık davranışı gösteren veya zorbalık davranışlarına maruz kalan asıl öznelerin öğrenciler olması şüphesiz gerçeğinden hareketle, akran zorbalığının çocukların bakış açısından tanımlanması da zorbalığa farklı bir boyut katmaktadır. La Fontaine (1991) çocuklar için zorbalığın ne olduğuna dair yaptığı araştırmasında genel olarak çocukların belirttiği korkutma, fiziksel zarar verme, kendini güçsüz hissetme, zorbalığın nedenlerinin bazı durumlarda kendilerinden kaynaklandığı, bazı

durumlarda karşıdakinden kaynaklandığı ve okula uyum sorunlarına değinmiştir. Ayrıca çocukların nerede zorbalığa maruz kaldığı, maruz kalma süreleri, zorbalığın nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte bir değerlendirme yapılarak öğrencilerin yaşantılarıyla zorbalık tanımı oluşturulmuştur (La Fontaine, 1991). Buna göre kavga etme, küfür, hakaret ve tehdit içeren sözel saldırılar, gruptan dışlanma, okula karşı olumsuz algının oluşması, sürekli olarak uygulama ve maruz kalma durumlarını içeren bir tanım ortaya konmuştur.

2.3. Okulda Şiddet

Şiddet dar anlamıyla bir kişinin başka bir kişiye veya nesneye düşmanlık ve öfke duygusuyla zarar vermek amacıyla saldırması olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise şiddet tanımını daha geniş bir şekilde ele almış ve “bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma” olarak tanımlamıştır (Baran, 2008).

Şiddet her geçen gün toplumun her kesiminde giderek artış gösteren, bireylerin ve toplumun yaşamını olumsuz etkileyen bir sorun olmaktadır. Son yıllarda okullarda da şiddet her geçen gün artmaktadır. Okullardaki suç ve şiddet eylemleri öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve zihinsel sağlığını tehdit etmektedir (Yurttaş, 2010).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ergenlerin daha çok okulda şiddete maruz kaldığı ya da şahit olduğu görülmektedir. Gençler arasındaki artan şiddeti azaltmaya yönelik programlar geliştirilebilmesi için şiddete sebep olan nedenleri ortaya çıkaracak çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Başlangıç olarak akranlarına kıyasla daha yüksek düzeyde şiddet davranışı gösteren ergenlerin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir (Yaban, 2010).

Literatüre bakıldığında şiddet davranışı gösteren ergenlerin yakın arkadaş ilişkisi kurmakta zorlandığı ve akranları tarafından daha az sevildiği belirtilmektedir. Bu grup ergenlerin ilişkileri konusunda karamsar oldukları ve yakın ilişkilerde güvensizlik hissettikleri gösterilmiştir. Bulgulara bakıldığında şiddete yönelen ergenlerin daha fazla depresif belirti gösteren, benlik saygısı daha düşük bireyler olduğu düşünülmektedir. Başkalarına sözel ya da fiziksel zarar vererek zorbalık yapmak sosyal beceri eksikliği olan çocuklar için öfkelerini ifade etme biçimi olmaktadır. Genellikle erkeklerin kızlara oranla zorbalık yapma olasılığı daha yüksek görülmektedir (Yeter, 2016).

Okul, ergenin toplumsallaşmasında aileden sonra gelen en önemli ortamdır. Bu sebeple şiddete müdahalede okullar büyük önem kazanmaktadır. Eskişehir’de liselerde şiddeti önlemeye yönelik olarak, Milli Eğitim Müdürlüğü’nün de desteği ile çocuklara uygun oyun odaları oluşturulmuş ve öğrencilerin teneffüslerini, boş vakitlerini bu oyun odalarında geçirmeleri sağlanmıştır. Oyun odalarını kullanan öğrencilerin devamsızlıklarının azaldığı, boş derslerde okuldan kaçma yerine oyun odalarını kullanmayı tercih ettikleri, muhakeme ve problem çözme becerilerinin geliştiği görülmüştür (Şahin, 2009).

Ergenlerin öğrenim gördükleri okullarda şiddet davranışının nedenleri arasında kalabalık sınıfların olması, boş zaman değerlendirme olanaklarının yetersiz olması, katı öğretmen davranışları, kız arkadaş sorunlarının yaşanması, yaşa özgü risk alma davranışlarında bulunma, disiplin uygulamaları, yoksulluk, çeteye katılma, okula olan bağlılık düzeylerinin ve akademik başarı düzeylerinin düşük olması sayılabilmektedir (Özgel, 2006).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan Okul Çağı Çocuklarında Sağlık Davranışları (Health Behavior in School Aged Children 2005-2006) araştırması verilerine göre 41 ülke arasında Türkiye “son bir yıl içinde fiziksel kavgaya karışma sıklığında” 11 yaş grubunda ikinci, 13 yaş grubunda birinci, 15 yaş grubunda ise üçüncü sırada yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından şiddetin azaltılmasına ve önlenmesine yönelik yapılan uygulamalar aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2006).

- İlköğretim programına sosyal, duygusal, bilişsel alanlarda sorunlarla baş etme becerilerine ilişkin kazanım ve etkinlikler dahil edilmiştir.
- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programları” kapsamında ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğrencilere (1-12 sınıf) genel sosyal becerileri kazandırmaya yönelik müfredat programı uygulanmaktadır.

2.4. Akran Zorbalığının Türleri

Zorbalıkla ilgili ilk tanımlamayı yapan Olweus zorbalığı, doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olmak üzere ikiye ayırmıştır. Doğrudan zorbalık, “mağdura açık saldırı” olarak betimlenmektedir; zorba ve mağdur karşı karşıyadır. Dolaylı zorbalık, “ilişkisel

zorbalıktır ve ilişkileri ya da arkadaşlıkları yönlendirerek bir kişiye acı verme (örneğin dedikodu çıkarma, oyuna almama, dışlama) şeklindedir. Sonraki çalışmalarında Olweus, “doğrudan sözel saldırganlık” (isim takma, azarlama, istismar etme ve suçlama vb. şekillerde) olarak üçüncü bir sınıf daha eklemiştir. Daha sonra Hawker ve Boulton’da zorbalık türlerini fiziksel (itme, vurma), sözel (kızdırma, alay etme, tehdit etme), ilişkisel (grup dışında bırakma, konuşmama), dolaylı (çirkin notlar gönderme, onun hakkında yalan söyleme, dedikodu yapma) olmak üzere dört boyutta tanımlamıştır. Mynard ve Joseph de bu kategoriye kişisel eşyalara zarar verme maddesini eklemiştir (Toksöz, 2010).

Ülkemizde ise Pişkin zorbalık türlerini beş kategoride ele almaktadır. Bunlar; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama-yalnızlaştırma, söylenti çıkarıp yayma ve bireyin mal ve eşyalarına zarar verme (örneğin çocuğun kitap ve defterlerini yırtma, parçalama vb.) şeklindedir.

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte akran zorbalığı şekil değiştirmeye başlamıştır. Psikolojik zorbalığın bir çeşidi olarak bir başkasına istemli olarak elektronik medyanın kullanılması örneğin cep telefonu veya internet yoluyla zarar verme şekline siber zorbalık adı verilmektedir. Siber zorba diğer akran zorbalığı çeşitlerinden birçok açıdan farklılık göstermektedir. Zorba mağdurla arasına mesafe koyarak bir alan yaratıp, kimliğini gizleyebilmekte ve bu yolla zorba günün her anı gündüz veya gece mağdura ulaşabilmektedir. Böylece siber zorbalık zaman sınırlarının, fiziksel ve kişisel alanların aşıldığı bir durum olmaktadır (Cowie, 2008).

Bunun yanında zorbalık, sergilenen saldırgan davranışların içeriğine göre ise etnik zorbalık, cinsel zorbalık ve eğlence amaçlı zorbalık olarak sınıflandırılmaktadır. Mağdura ait olduğu etnik özelliklerle ilgili doğrudan ya da dolaylı saldırganlığa uğraması etnik zorbalık, cinsel içerikli doğrudan ya da dolaylı yollarla saldırganlığa uğraması cinsel zorbalık kapsamında ele alınmakta; şaka görünümü altında doğrudan ya da dolaylı yollarla saldırganlığa uğraması ise eğlence amaçlı zorbalık olarak değerlendirilmektedir (Türktaş, 2013).

Tablo 1. Hazelden/ Johnson Enstitüsü Zorbalık Sınıflaması

Şiddet Düzeyi	Bedensel/Fiziksel		Duygusal		Sosyal	
	Sözel	Davranışsal	Sözel	Davranışsal	Sözel	Davranışsal
1	Alay etme Fiziksel Üstünlüğünü Vurgulama	Tehdit edici mimikler yapma Eşyalarının yerini değiştirme	İsim takma Eşya/ Giysilerle alay etme	Aşağılayıcı bakışlar Burnunu sıkma	Dedikodu söylenti çıkarma, yayma	Dolaylı olarak grup dışında kalmasını sağlama
2	Dövme ile tehdit etme Hedef öğrenciyi suçlama	Eşyalara zarar verme Çalma	Ailesini aşağılama Zekâ, Yetenekle Alay etme	Ödevleri bozma Kişisel eşya, giysileri bozma	İrk/ Cinsiyeti Aşağılama Dedikodu	Başkasının aptal görünmesini sağlama
3	Sürekli tehdit etme Haraç kesme	Yangın çıkarma Kabadayılık Silahla saldırı	Telefonla korkutma Herkesin içinde küçük düşürme	Dışlama Eşyalara, giysilere zarar verme	Gruptan tamamen dışlama ile tehdit etme	Gruptan tamamen dışlama Herkesin aşağılamasını Sağlama

Kaynak: Ayran, G. 2013 ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk üniversitesi, sağlık bilimleri enstitüsü, Erzurum

Kanada Halk Sağlık Bakanlığı da zorbalığı “fiziksel saldırganlık”, “sözel saldırganlık” ve “sosyal yalıtım” olmak üzere üç temel davranış kategorilerine ayırmış; bunun yanı sıra ciddiyetle endişelenilmesi gereken davranış biçimleri olarak sınıflandırmıştır. Diğer bir zorbalık davranışı sınıflaması, Hazelden/ Johnson Enstitüsü’nün, “Akran Zorbalığına Hayır Programı” kapsamında yapılmıştır (Tablo 1). Bu sınıflamada zorbalığın “bedensel/ fiziksel”, “duygusal” ve “sosyal” olmak üzere ve şiddet derecelerine göre tanımlandığı belirtilmiştir (Güvenir, 2005).

2.5. Akran Zorbalığının Nedenleri

Zorbaca Davranışlarda Bulunanların Kişilik Özellikleri:

Genelde fiziksel olarak güçlü, koordinasyonları yüksek, spor ve bahçe oyunlarında başarılı, dayanıklı ve gözü pek, enerjik ve aktiftirler. Mağdurlardan yaş ve bedence büyük, fiziksel olarak çekici, kaygı düzeyi düşüktür (Ögel, 2006).

Saldırgan sert, kendinden emin, düşüncesizce hareket eder, genellikle tepkisel davranır (Ayas ve Pişkin, 2011). Normal akranlarından daha agresif, çabuk öfkelenen bir mizaca sahiptirler (Malkoç ve Ceylan, 2010). Genellikle benlik saygısı normal ya da normalin üstünde, güce dayalı benlik algısına sahiptirler (Güvenir, 2008). Duygusal izolasyonları vardır ve az empati kurarlar. Otokontrolleri düşük düzeydedir (Gökler, 2009). Kendini sert, başarılı ve becerikli görür, hazır cevap, dalgacı ve alaycıdır. Sosyal becerilerde ve ilişki kurma biçimlerinde yetersizlik vardır. Baş etme becerileri yüksektir. Bağımsız ve kendini güvenle ortaya koyabilirler. Sorumluluklarını yerine getirmezler, kolaylıkla gaza gelebilirler, anti sosyal davranır, toplumsal kuralları ihlal eder, sorun çözme becerileri yetersiz, başkalarının başarılarını kıskanan, yenilgiyi kabul edemeyen, ilişkilerinde başarısız ve öfkelidirler (Ayas ve Pişkin, 2011).

Çabuk öfkelenen bir mizaca sahiptirler. Popülerdir ve etraflarında iki-üç öğrenciden oluşan ve zorbaları destekleyen ya da onlar gibi olmaya çalışan küçük gruplar vardır. Şiddet içeren davranışlara karşı daha atılgan ve hoş görülme eğilimleri vardır. Kendilerine bakışları olumludur ve büyük çoğunluğu, kendi saldırganlık düzeylerinin farkında değildirler (Malkoç ve Ceylan, 2010). Mağdurların acı çekmesinden haz duyarlar. Mağdurun cezayı hak ettiğine inanırlar. Depresyon, intihar düşüncesi, psikiyatrik problemler, yeme bozuklukları, madde kullanımı, kavgacı davranış, suça karışma, zorba arkadaş, düşük akademik başarı, zayıf okul uyumları mevcuttur (Gökler, 2009).

Zorbaca Davranışlarda Bulunanların Aile Özellikleri:

Zorbaca davranan çocuklar engellenmiş, daha önce zorba davranışlara maruz kalmışlardır. Ailede model olarak görebileceği erişkinler arasında istismarın yaygın, saldırganlığın ve çatışmanın yoğun olduğu bireyler mevcuttur. Aile içinde saldırganlığa göz yumulur, aile ile olumlu etkileşimleri az, anne-babalarına yönelik olumsuz duygular taşırlar (Ögel, 2006). Ebeveynler otoriter, cezalandırıcı disiplin yaklaşımında, daha az sorumluluk sahibi ve daha az destekleyicidir. Tutarsız kontrol ve disiplin yöntemleriyle büyürler, alacak rol modelleri yok ya da zayıftır. Anne baba arasında evlilik problemleri ve kaotik ev ortamı vardır. Evdeki denetim ve yönlendirme zayıftır. Eve geliş saatleri denetlenemez (Gökler, 2009).

Zorbaca Davranışa Maruz Kalanların Kişilik Özellikleri:

Zorbaca davranışa maruz kalan çocuklar çekingen, utangaç, içe dönük, ev yaşamından hoşlanan, endişeli, pasif ve boyun eğici, güvensiz ve kendini koruyamayan, iletişim becerileri zayıf, sosyal olarak duyarsız olup sosyal becerilerde problem yaşayabilir, spor yetenekleri olmayabilir, uyum zorluğu, kaygı sorunları, aşağılık duygusu gözlenebilir. Sorunlarla tek başına baş edemeyeceğine inanır, yaşlılarından yardım istemez, kendilerini çaresiz ve etkisiz hisseder, zorbaya karşı tepki vermekten korkar (Yıldırım, 2012). Zorbalardan yaşça ve bedence küçük, aşırı şişman ya da zayıf olabilir, fiziksel olarak daha zayıf, fiziksel bozuklukları olabilir, gözlük kullanmak, kekemelik gibi farklı özelliklere sahip, enerji düzeyleri ve acıya dayanma eşikleri düşüktür. Yakın arkadaşı yoktur, özel öğrenme gereksinimi ya da engeli olabilir (Şahin ve Şen, 2010). Depresyon, intihar düşüncesi ve yalnızlık yaşarlar, özsaygı düzeyleri düşük, benlik algıları daha olumsuz, utangaç ve dışadönüktürler. Kaygılı, psikiyatrik problemleri yaşarlar. Fiziksel sağlık problemleri (uyku, alt ıslatma, baş ağrısı, mide ağrısı, yorgunluk), zayıf okul bağları, okula devamsızlıkları fazladır, daha az popülerdirler, zamanın çoğunu yalnız geçirirler, sosyal uyumları zayıftır (Atik ve Kemer, 2008).

Zorbaca Davranışa Maruz Kalanların Aile Özellikleri:

Genellikle aşırı koruyucu aile, anne baba tutumları olabilir. Anne ve babalarının beklentilerini karşılayamayacaklarına inanırlar. Sosyal durumlarını kontrol etmek için çok az fırsat sunan, daha az sorumluluk sahibi ve daha az destekleyici ebeveyn, acımasız ve kötü ev ortamları, istismar sorunları yaşarlar. Farklı ırk ya da etnik grup üyesi olabilirler (Atik ve Kemer, 2008).

Ailesel Nedenler

Ailesini model alan ve onlarla özdeşim kuran ergen, sorun çözümünde fiziksel ceza, sözel/fiziksel saldırı ya da isim takma gibi yolların kullanıldığı ev ortamında yetişmişse akranlarıyla olan ilişkilerinde bunu model alarak sorunlarının çözümünde bu yöntemleri kullanabilir. Ailenin, özellikle de çocuğun bakımını üstlenen kişinin, yaşamın ilk yıllarında çocuğa yönelik yetersiz ilgi ve sevgiyle belirginleşen olumsuz tutumu, bakımını üstlenen kişi/lerin saldırgan davranışlarına izin verici tutumlar sergilemesi, ailenin çocuğu yetiştirirken güç kullanması ve çocuğun mizacı saldırgan davranışlar geliştirmesinde rol oynar (güvenir, 2008). Çocuğun akranlarına, kardeşlerine ve yetişkinlere karşı sergilediği

şiddet içeren davranışlara kesin sınırlandırmalar getirilmemesi, izin verici bir tutum sergilenmesi, çok fazla özgürlüğün tanınması, ergenlik çağında yetersiz ilgi ve sevgi çocuğun saldırgan davranışlarını arttırır. Çocuğu yetiştirirken açık kurallar koymak ve sınırlamalar getirmek önemlidir. Bunları cezaya dönüştürmemek gerekir (Garip ve Şavkın, 2008).

Müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenlerin yetersiz denetimleri nedeniyle okullarda zorbalık eylemleri artmaktadır. Okulun sosyal ortamının, genel havasının bütün öğrencilere karşı sıcak ve kabul edici olmaması da şiddet eylemlerini arttırmaktadır. Okul ortamındaki, oyun alanlarındaki, okul bahçesindeki ve okul yolundaki yetersiz denetim akran istismarına yol açmaktadır (Garip ve Şavkın, 2008).

2.6. Okul İçinde Akran Zorbalığının Meydana Geldiği Yerler

Akran Zorbalığına ilişkin çalışmalar aynı zamanda zorbalığın okul ortamında meydana geldiği yerleri belirlemeye çalışmışlardır. Akran zorbalığının okulun hangi yerinde gerçekleştiğinin bilinmesi okullarda akran zorbalığının önlenmesine yönelik çalışmalara yardımcı olacaktır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda öğrencilerin zorbalığa maruz kaldıkları yerler açısından bakıldığında sıklıkla belirtilen yerler arasında oyun alanı yer almakta ikinci sık belirtilen alan ise sınıf olmaktadır. Ancak karşılaştırmalı çalışmalar aynı zamanda ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebileceğini de vurgulamaktadır. Örneğin Almanya ve İngiltere örneklemini karşılaştıran çalışmada Alman öğrencilerin İngiliz öğrencilere göre daha fazla okuldan eve ya da evden okula giderken ve koridorda zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (Wolke ve ark., 2001).

Türkiye’de arşiv çalışması yöntemi kullanılarak yapılan bir araştırmada 2001-1006 yılları arasında yazılı ve görsel basında yer verilmiş okullarda akran zorbalığı haberlerinin analiz sonucuna göre 302 şiddet olayı değerlendirmeye alınmış, bu olayların %75’inin okul binası ve %25’inin ise okul binasının dışında meydana geldiği tespit edilmiştir. Okul binası içinde %47’si sınıflarda, %33’ü koridorda, %12’si tuvaletler ve %8’i atölye ve laboratuvarlarda gerçekleşmiştir (Bulut, 2008).

Tırdamaz-Sipahi (2008) çalışmasında akran zorbalığının %53.9’unun sınıfta öğretmen olmadığında, %52.7’sinin bahçe/spor sahasında, %26.6’sının okuldan giderken

veya okula dönerken yolda, %26'sının koridor/merdivenler, %10'unun tuvaletle ve %7.1'inin spor salonu ya da dolap odasında olduğunu tespit etmiştir.

2.7. Zorba ve Mağdur Özellikleri

Akran zorbalığına farkındalık kazanmak için bir diğer unsurda zorbalık içinde rol alan kişilerin özellikleri gelmektedir. Özellikle bazı özelliklerinin zorba, mağdur veya zorba/mağdur olmaya yol açtığı bildirilmekle beraber, zorbalığın herhangi bir durumunda öğrencilerin yer aldığı bazı belirtilerle saptanabilmektedir. Akran zorbalığını önlemek için zorba, mağdur ve zorba/mağdurların özelliklerini bilmek atılacak adımların verimli sonuçlar doğurmasını sağlayacaktır.

2.7.1. Zorba

Zorba çocuklar dolaysız olarak fiziksel saldırganlık ya da dolaylı olarak ilişkisel saldırganlığı kullanarak diğer grup çocuğa (mağdur) sistematik ve tekrar tekrar zarar vermektedirler. Genel olarak hem akranlarından hem de mağdurlarından daha büyük, fiziksel olarak iri ve güçlüdürler. Zorbalar saldırganlığı kullanarak kendi akranları üzerinde hakimiyet kurmayı ve bunu sürdürmeyi sağlarlar. Genel olarak çabuk sinirlenen, dürtüsel, toleransı düşük, kurallar uymayan ve kandırarak avantaj elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Yetişkinlere karşı öğretmen ve ebeveynleri de dahil olmak üzere karşı gelen ve saldırgan bir tutum içerisindedirler. Mağdurlarına karşı empatileri yoktur ve kendilerine ilişkin olumlu tutum içerisindedirler akranları tarafından popüler olarak görülmeyen zorbalar genelde kendilerini destekleyen küçük bir gruba sahiptir (Olweus, 2005).

Zorbaların kullandığı saldırganlık reaktif saldırganlıktan çok proaktif ya da araçsal saldırganlık olarak görülmektedir (Pellegrini, 1998; Perry ve ark., 1988). Bu demektir ki zorba karşıdan gelen tehditlere cevap vermektense genelde kavga çıkaran taraftır. Zorbalar kolay hedef olmaları nedeniyle küçük, zayıf, popüler olmayan ve sosyal olarak istenmeyen mağdurları seçmektedirler. Ayrıca zorbalar zorbalık dışında da çalma, mala zarar verme ve sarhoş olma gibi daha başka antisosyal davranışlarda sergilemektedirler (Ayas, 2007; Pekel, 2004).

Zorbalık ve mağduriyete ilişkin özelliklerin belirlemeyi amaçlayan bir çalışmada zorba öğrencilerin diğer akranlarına göre daha fazla olarak alkol kullandığı, sigara içtiği,

okula silah getirdiği ve aile üyelerinden biri süpervizyonu dışında akranlarına göre daha fazla evde vakit geçirdikleri tespit edilmiştir (Berthold ve Hoover, 2010).

Çocukluk ve ergenlik döneminde akran zorbalığı yordayıcılarını araştıran bir meta-analitik çalışmada 1622 konuyla ilgili makalenin analiz sonuçları zorbaların genel özellikleri hakkında bilgiler sunmuştur. Bu çalışmaya göre tipik bir zorba dışavurum (externalizing) davranışları sergilemekte, içselleştirilmiş semptomları bulunmakta, sosyal beceri ve akademik açıdan sıkıntılar yaşamakta, benlik ile ilgili yanlış kognisyonlar, diğerlerine karşı olumsuz tutum ve inançlar, diğerleriyle ilgili problemleri çözmede yetersizlik, çatışmalı aile yapısı ve yetersiz ebeveyn ilgisi, kendi okulunu olumsuz yönde algılama ve kendi akranlarından olumsuz yönde eğilim göstermektedir (Cook ve ark., 2010).

Akran zorbalığı gösteren çocukların ne tür özelliklere sahip oldukları ve bunun sonuçları konusunda literatürde çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında, sürekli saldırgan davranışlar sergilemeleri ve problem çözmede saldırganlık içeren yöntemler kullanmaları akran zorbalığı gösteren çocukların ayırıcı özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorbaların aile işlevlerinin zayıf olduğu, aile içinde şiddette daha fazla tanık oldukları (Baldry, 2003) ve ebeveynleri tarafından kötü muameleye maruz kaldıkları (Shields ve Cicchetti, 2001), zorbalık yapan çocukların daha ziyade sıcak ilişkilerin olmadığı, bütünlüğün sağlanamadığı, ilişkilerin zayıf olduğu ve problem çözümünde fiziksel cezalandırmaların uygulandığı ailelerden geldiği görülmektedir (Flouri ve Buchanan, 2003; Berdondini ve Smith, 1996; Bowers vd, 1992). Yapılan çeşitli çalışmalarda, kontrolün kendilerinde olmasından ötürü memnuniyet hissettikleri ve mağdurlarına baskı uygulayarak, kendilerine para, sigara, içki vb. şeyler sağladıkları (Salmon vd. 2000), sıklıkla dürtüsel davrandıkları ve arkadaşlarına karşı baskın olma ihtiyacı hissettikleri (Smith, Madsen ve Moody, 1999), empati kuramadıkları, mağdurlarının acı çekmesinden kendilerini sorumlu tutmadıkları, hatta bundan zevk aldıkları ve olumsuz davranışlarının diğerleri tarafından olumlu algılandığını varsaydıkları, saldırgan ergenlerin normalde kendi davranışlarının mağdurlar açısından ortaya çıkan negatif sonuçlarını fark edemedikleri (Dykeman, Daehlin, Doyle ve Flamer, 1996; Olweus, 1995; 2005), başkalarına zarar verme ve acı çektirmenin kendilerine prestij sağladığını düşündükleri (Salmon ve ark., 2000) ifade edilmiştir.

Literatürde akran zorbalığı gösteren çocukların ne tür özelliklere sahip olduklarının yanı sıra anti-sosyal bir davranış olan zorbalığın bu davranışı yapan kişi üzerindeki olumsuz

etkilerinden de söz edilmektedir. Örneğin, psikolojik sağlık açısından bakıldığında, zorba çocukların depresif belirtiler, intihar düşünceleri, psikosomatik semptomlar ve davranış bozuklukları gibi problemleri daha sık yaşadıkları ve ayrıca zorbalığın, madde kullanımı, duygusal bozukluk ve fiziksel sağlık problemleri ile de ilişkili olduğu bulunmuştur. Zorbalık davranışının özellikle antisosyal davranışlarla ilişkili olduğu, zorba öğrencilerin, alkol, sigara kullanımı ve başkaları ile kavga etme gibi kendilerine zarar verecek davranışları daha fazla yapma eğiliminde oldukları ve zorbalık davranışı sergilemenin, silah taşıma ve hırsızlık gibi suç teşkil eden davranışlarla ilişkili olduğu da ortaya konmuştur (Yurdakul, 2016).

Okul başarısı açısından bakıldığında ise yapılan çeşitli çalışmalarda hem zorbalar hem de mağdurların okula bağlılıklarının, zorbalığa hiç bulaşmamış akranlarına göre daha düşük olduğu, zorbalar genel olarak düşük akademik başarıya sahipken mağdurların bazen düşük bazen de yüksek akademik başarıya sahip olduğu, okulda mutsuz, akran ilişkileri zayıf, akademik başarıları düşük olduğu, okulda daha çok antisosyal davranışlar gösteren çocuklarla birlikte şiddete karşı olumlu tavır geliştirdikleri ve okul kurallarını sıkça ihlal ettikleri bulunmuştur (Ayas, 2008). Bazı zorba çocukların sosyal becerileri zayıf olmasına rağmen, özellikle elebaşı konumundaki zorbaların bunun tam tersi olarak, sosyal manipülasyon ve akıl yürütme becerilerinin gelişmiş olduğu, artan davranış problemlerine rağmen, zorbaların kendi sınıflarında buldukları yüksek sosyal statüden dolayı eğlendikleri ve mağdurlarını da kendi yaşlıları, tanıdıkları kişiler arasından seçtikleri gözlenmiştir (Özdemir ve Akar, 2011). Collins ve Bell (1996) ise zorbaların diğer öğrencilere göre daha yüksek sosyallik ve liderlik vasıflarına sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

2.7.2. Mağdur

Olweus (2005) mağdurların özelliklerini tanımlarken okul ve evde birincil ve ikincil belirtiler olarak ayırmaktadır. Mağdurun okulda birincil belirtilerine bakıldığında kendisine isim takıldığı, aşağılandığı, küçük düşürüldüğü, sürekli emirler verildiği, kendini savunamayacak kavgaların içine girdiği, para ve eşyalarının alındığı veya hasara uğratıldığı, nedeni açıklanamayan yaralanmalar yaşadığını belirtmiştir. İkincil olarak ise sıklıkla arkadaş grubundan dışlandığı, sınıf içerisinde yakın bir arkadaşının olmadığı, daha fazla öğretmen ve yetişkinlere yakın durdukları, sınıf içerisinde kendilerini ifade edemedikleri,

genellikle kaygılı ve güvensiz bir tutum içinde oldukları, mutsuz ve depresif göründüklerini belirtmiştir. Evde ise kıyafet ve eşyalarının zarar görmüş bir şekilde eve geldiklerini, yine açıklanamayan yaralarının olduğu belirtilirken ikincil belirtilerin ise sınıf arkadaşlarını eve çağırmadıkları ya da okuldan sonra sınıf arkadaşlarıyla evde veya oyun parkında zaman geçirmedikleri, yakın bir arkadaşları olmadığı, davetlere katılmadığı, sabahları okula gitmekten çekindiği ve baş ağrısı, mide ağrısı gibi yakınmalarının olduğu, uyku bozuklukları yaşadıkları örneğin sık sık kabus gördükleri, okula karşı belirgin bir ilgide azalmanın yaşandığı ve buna bağlı olarak akademik başarılarının düştüğü ve ailelerinden gereğinden fazla para istedikleri veya çaldıkları belirtilmiştir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Çalışmaların sonuçlarına göre pasif mağdurlar akranlarına göre küçük ve güçsüzdürler (Bernstein ve Watson, 1997; Pellegrini, 1998).

Mağdurlar, fiziksel olarak kendilerini yetersiz algılamakta ve birinin kendilerine zarar verebileceğine yönelik “beden kaygısı” yaşamaktadırlar. Benlik saygıları düşük ve kaygılı, güvensiz, hassas, kendini ortaya koyamayan, akranları arasında popüler olmayan ve bunların yanı sıra aşırı boyun eğicidirler (Bernstein ve Watson, 1997; Olweus, 1993). Bir grup içerisinde hem fiziksel hem sözel olarak kendilerini ortaya koyamamaktadırlar. Genellikle yaşlılarından çok yetişkinlerle ilişkiye girmekte ve akademik başarıları özellikle ortaokul dönemlerinde düşmektedir (Heinrichs, 2003). Cook ve ark., (2010) yaptığı çalışmada mağdurunun özellikleri açısından, içselleştirilmiş semptomlar sergilediği, uygun sosyal becerileri olmadığı, benliklerine ilişkin olumsuz kognisyonları olduğu, sosyal problemleri çözmede yetersiz kaldıkları, olumsuz şartlara sahip toplum, aile ve okul çevresinden oldukları ve akranları tarafından izole edilen ve dışlanan özelliklere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Akran zorbalığına maruz kalan çocukların özellikleri ve bunun sonuçları konusunda da literatürde çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında, sıklıkla akran zorbalığına maruz kalan bireylerin, psikolojik uyumlarının, benlik algılarının ve genel ruhsal sağlıklarının, zorbalığa hiç maruz kalmamış bireylere göre daha düşük olduğu belirtilmiştir. Hem zorbalık davranışı gösterme hem de zorbalığa maruz kalmanın psiko-sosyal uyumla ilişkili olduğu, özellikle zorbalığa maruz kalanların sosyal ve duygusal uyum problemleri yaşadıkları, arkadaş edinmekte güçlük çektikleri ve sınıf arkadaşları ile iletişimlerinin zayıf olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur (Kapçı, 2004). Griffin ve

Gross da (2004) yaptıkları çalışmada zorbalık mağdurlarının, arkadaşları tarafından seilmeyen, daha az arkadaşına sahip olan ve yeni arkadaşlar bulmakta güçlük yaşayan bireyler olduğunu belirtmişlerdir. Mağdurların, fiziksel olarak zayıf, kendine güvenlerinin düşük, diğer çocuklardan daha duyarlı, kaygılı, mutsuz ve çekingen oldukları da belirtilmiştir. Zorbalığa maruz kalan çocukların, diğerlerine göre daha çekingen, kırılğan, sessiz, hassas, kaygılı ve güvensiz oldukları, zorbaların saldırganlıklarına ağlayarak tepki verdikleri, düşük benlik algıları olduğu, sıklıkla mutsuz ve yalnız olduklarını rapor ettikleri görülmüştür (Salmon ve ark. 2000; Olweus, 2005).

Akran zorbalığı mağdurluğunun vücut algısı ile ilişkisini cinsiyete göre inceleyen Lunde, Frisen ve Hwang (2006); çocukların sosyal ilişkilerinin genel görüntüleri, ağırlıkları ve diğerlerinin onun görünüşünü nasıl algıladığına bağlı olduğunu göstermiş ve mağdurlarda kızların erkeklere göre daha zayıf vücut algılarına sahip olduklarını, bir başka ifade ile bunu daha çok sorun ettikleri sonucuna ulaşmışlardır (Özen, 2006).

2.7.3. Zorba/Mağdur

Diğer taraftan hem saldırgan hem de kaygılı davranış özellikleri sergileyen zorba/mağdurlar gelmektedirler. Olweus (1978) hem zorbalık yapan hem de zorbalığa uğrayan bu gruba provakatif mağdurlar ve diğer uzmanlar ise saldırgan mağdur olarak adlandırmıştır (Pellegrini, 1998; Pellegrini, Bartini ve Brooks, 1999; Schwartz ve ark., 2001). Literatüre baktığımızda zorba/mağdur terimi daha fazla kullanılmıştır. Zorba/mağdurların genel özelliklerine baktığımızda, hem zorbalar hem mağdurların özelliklerini taşımaları yanı sıra farklılıkları da bulunmaktadır. Örneğin proaktif saldırganlık yerine reaktif saldırganlık sergilemenin yanı sıra mağdurlar gibi zorbalığa maruz kalmaktadırlar ancak mağdurlar gibi boyun eğici değillerdir. Saldırganlığın çeşidi ve zorbalık ilişkisini araştıran bir çalışmada zorba/mağdurların hem reaktif hem de proaktif saldırganlar olarak görüldüğü tespit edilmiştir (Salmivalli ve Nieminen, 2002).

Zorba/mağdurlar, aslında zorba ve mağdurlardan daha kötü bir durumdadırlar (Swearer ve Cary, 2003). Kendilerine karşı olumsuz tutum içerisinde, mutsuz, kaygılı ve güvensizdirler. Zorbalığa karşı koymaya çalışsalar da çabaları etkili değillerdir. Zorba/mağdurlar, akranları, bazı yetişkinler ve öğretmenler tarafından seilmeyen bir gruptur. Akranları tarafından ve bazı yetişkinler tarafından dışlanmalarından dolayı, yaşam boyu zorluklar için yüksek risk taşıyan grubu oluşturmaktadırlar (Heinrichs, 2003).

Zorba, mağdur ve zorba/mağdurların özelliklerini karşılaştıran bir başka çalışmada görünüm ve davranış olarak farklı olan öğrencilerin akran zorbalığında mağdur olma riski taşıdıkları tespit edilmiştir. Özellikle bu sonuç, diğer gruplarla karşılaştırıldığında, zorba/mağdurlar için geçerlidir. Zorba/mağdurlar akranları tarafından seilmeyen, genelde yalnız kişilerdir, bir savunma durumunda hiç ya da birkaç arkadaşı destek vermektedir (Georgiou ve Stravrinides, 2008).

Yine Cook ve ark. (2010) zorba/mağdurların aynı anda hem içsel hem de dışsal problemleri olduklarını, hem kendilerine hemde diğerlerine yönelik olumsuz tutum ve inançları olduğunu, sosyal açıdan yetersizliklerinin olduğunu, problem çözme becerilerinin yetersiz olduğunu, akademik olarak başarısız olduklarını ve sadece akranları tarafından değil ilişkiye girdikleri herkes tarafından reddedildikleri tespit edilmiştir. Okul ortamında işlevsellikleri oldukça düşüktür. Bunun yanı sıra alkol kullanımı, sigara içme, hırsızlık, mala zarar verme ve aile kurallarını uymama gibi diğer problem davranışlarda görülmektedir (Haynie ve ark., 2001).

Akran zorbalığı grupları içinde diğer bir grup da, hem zorbaca davranışları yapan hem de zorbaca davranışlara maruz kalan zorba/mağdur gruptur. Zorba mağdurlar, kışkırtıcı ya da saldırgan mağdurlar olarak da adlandırılmaktadırlar. Çünkü bu gruptaki mağdurlar kendilerine saldırıldığı gibi kendilerinden daha güçsüz olanlara saldırırlar. Yıkıcı ve içtepkiseldirler. Düşük düzeyde sosyal beceri ve problem çözme becerilerine sahiptirler. Aileleri tarafından cezalandırılır, öğretmenleri ve akranları tarafından seilmezler. Morrison (2001) zorba/mağdurların ne kendilerine saygı duyduklarını ne de diğerleri tarafından kabul edildiklerini ifade etmektedir. Zorba/mağdur öğrenciler genellikle, huzursuz ve reddedici ailelerden gelmektedirler (Smith ve Ananiadou, 2003). Buraya kadar verilen bilgiler doğrultusunda, zorba/mağdur gruptaki öğrencilerin kimi zaman zorbalık eylemini yapan kimi zaman da bu tür eylemlere maruz kalan öğrenciler olduğu, gerek akranları gerekse yetişkinler tarafından reddedildikleri, kendilerine saygı duymadıkları gibi çevrelerinden de saygı görmedikleri ifade edilebilir.

Tattum (1982) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin %6'sının hem zorbaca davranışlar gösterdiği hem de mağdur oldukları belirlenmiştir. Bu öğrencilerin diğer tüm gruplardaki öğrencilere göre en az popüleriteye sahip grup oldukları, fiziksel olarak mağdurlardan daha güçlü oldukları ve daha girişken oldukları tespit edilmiştir (Tattum, 1994).

Bu grupta yer alan öğrencilerin, arkadaşları arasında en az sevilen, kolayca kışkırtılabilen ve başkalarını kışkırtan kişiler oldukları, nörotik ve psikotik özellikler sergiledikleri, makyavelcilik düzeylerinin yüksek olduğu, sosyal kabul ve özsaygı düzeylerinin ise düşük olduğu (Pişkin, 2002). Zorba ve mağdurların özelliklerini inceleyen birkaç araştırmada, bu gruptaki öğrencilerin psikososyal uyumunun diğer gruplardaki öğrencilerin hepsinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Zorba/mağdur gruptaki öğrencilerin ruh sağlıklarına ilişkin başka bir araştırma da Kokkinos ve Panayiotou (2004) tarafından DSM-IV tanı ölçütlerine göre Kıbrıs'taki ortaokul öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, davranış bozukluklarının zorba ve mağdurlara göre daha çok zorba/mağdur öğrencilerde olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda, bu grupta yer alan öğrencilerin, kimi zaman zorba kimi zaman mağdur olarak, zorbalık davranışın her iki boyutunda da yer aldıkları, bu karmaşa içinde diğer gruplara göre en fazla risk altında olan grup oldukları söylenebilir (Acar, 2009).

Zorba/mağdurlarla, zorbalar arasında belirgin bir fark bulunmaktadır. şöyle ki; zorbalar daha çok güç kazanmak, baskın olmak, hayranlık kazanmak, güçlerini desteklemek için insiyatifi ele alan bir saldırganlık özelliği gösterirler. Zorba/mağdurlar ise, içtepkisel olarak bir saldırıya ya da bir saldırı olasılığına karşı tepkisel bir saldırganlık gösterirler. Masum, kazara ya da belirsiz şekilde olan hakaretlere tepkisel saldırganlık gösterirler (Berger, 2007).

Görüldüğü gibi bu gruptaki bireyler, zaman zaman zorbaca davranışlar göstermelerine rağmen, zorbaca davranışta bulunurken daha çok içtepkisel davranmaktadırlar. Bu nedenle, zorba öğrencilerden farklı bir kategoride ele alınmaları gerekmektedir.

2.8. Zorbalık Davranışının Sonuçları

Akran zorbalığına maruz kalmanın sonucu birçok psikolojik problemle sonuçlanmaktadır. Akran zorbalığına, ister mağdur ister zorba olarak, karışan bireylerin psikiyatrik yardım talep etme oranları da ve bu bireylerin intihar eğilimleri yüksektir. Ayrıca psikiyatri kliniklerine depresyon, alt ıslatma, uyku problemleri ve mide ya da baş ağrısı şikâyetleri ile başvurma oranları da yaşlılarına oranla kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bu durumla karşılaşan bireyler yüksek düzeyde kaygı yaşamakta ve yalnızlık hissi duymaktadırlar (Oktay, 2000). Ayrıca akran zorbalığının olumsuz sosyal sonuçları da

vardır. Zorbalığa maruz kalan bireyler akranları arasında kabul görmekte fazlaca sorun yaşarlar, ayrıca sosyal ilişkilerden kaçınırlar. Sık sık zorbalığa maruz kalan öğrenciler, öfkeli, öfkelerini kontrol etmekte problem yaşayan, olaylar karşısında saldırgan tepkiler veren kişiler olabilmektedir ve bu bireyler akranları arasında daha az sevilmeaktedirler (Arıman, 2007).

Sonuç olarak, zorbalığın çocukların yaşamlarının ileriki yıllarında fiziksel ve psikolojik sağlıklarını etkileyecek önemli bir problem olduğu ve ileride ortaya çıkabilecek bazı davranış bozukluklarına sebep olabileceği bilinmektedir (Koç, 2006).

2.9. Zorbalık ve Cinsiyet

Zorbalığın cinsiyetle ilişkisini inceleyen bazı araştırmalar erkeklerin kızlara oranla daha fazla zorbalığa uğradığı sonucunu bulmuştur. Bazı araştırmacılar zorbalığa maruz kalma açısından kız ve erkek çocuklar arasında fark olmadığını sonucuna ulaşmışlardır. Pişkin'e (2002) göre pek çok araştırmada kız ve erkek öğrencilerin zorbalığa maruz kalma biçimlerinin farklı olduğunu, bu çalışmalarda erkek öğrencilerin, itme, vurma gibi fiziksel zorbalık içeren davranışlara uğradığını fakat kız öğrencilerin daha fazla iki cinsinde, söylenti çıkarma, alay etme lakap takma gibi sözel içerikli zorbalıklarına maruz kaldığını belirtmiştir (Güvenir, 2008).

Koç (2007), okuldaki zorbalık ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin çoğunlukla fiziksel (doğrudan) zorbalığa, kızların ise duygusal (dolaylı) zorbalığa uğradıklarını ifade etmiştir. Önder ve Sarı'ya (2012) göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre zorba, zorba-mağdur gruplarına daha az dahil olduklarını, kız öğrencilerin daha fazla zorbalığa karışmayan grupta yer almaktadır (Albayrak, 2012). Ayrıca erkeklerin zorba, zorba-mağdur gruplarında yer almasının nedeni olarak, erkek çocuklarının geleneksel cinsiyet rolleri açısından saldırganlık davranışlarının desteklenmesi olarak bu duruma açıklama getirmiştir (Pekel, 2004).

2.10. Zorbalık ve Yaş

Olweus (1999) 713 ilköğretim okulunda geniş bir örneklem grubuyla (2-9. Sınıflar) yaptığı çalışmada zorba eylemlere uğrama sıklığı yaş ile azaldığını, fakat zorbalık yapma sıklığında değişim gözlenmediğini bulmuştur. Boulton ve Underwood'un (1992) ortaokul

öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, Olweus (1999)'un bulgularını destekler şekilde sonuçlar bulmuştur. Yaşla birlikte mağdur oranlarında azalma, zorba oranlarında yükselme gözlemlenmiştir. Mynard ve Joseph (1997), ilkokullarda akran zorbalığının liselere göre daha az olduğu, akran zorbalığına uğrama derecesi her okul türünde girişte (ilk yıl içerisinde) daha az son sınıflarda ise daha fazla olduğunu belirtmiştir (Gökler, 2009).

Kapçı'ya (2004) göre akran zorbalığına maruz kalma uğrama yüzdesi 5. sınıflarda 2. Sınıflara nazaran daha yüksektir. Sınıflar ve yaş ilerledikçe, öğrencilerin beraber geçirdikleri yıl sayısı ve yaşanmışlıkların sayısı da artacağından akran zorbalığı şikayetleri de artacaktır. İlköğretim okullarında ikinci kademedeki akran zorbalığı oranı birinci kademeye nazaran daha fazla olacağı araştırmalarda gösterilmiştir.

2.11. Zorbalık Davranışlarının Olumsuz Etkileri

Kapçı'nın (2004) yaptığı çalışmada sözel, duygusal, bedensel ve cinsel zorbalığa uğrayan öğrencilerin, daha az uğrayan öğrencilerden benlik saygılarının düşük olduğu, depresyon belirtilerinin daha yüksek görüldüğü, yüksek kaygı yaşandığı görülmüştür.

Zorbalığın olumsuz etkileri sadece okul yıllarında değildir. Daha sonraki yıllarda da birey etkilerini hisseder (Selekman, 2003). Oktay'a (2000) göre akran zorbalığını, psikolojik problemlerin etkilerin ortaya çıkmasında etkilidir. Akran zorbalığına, zorba ya da mağdur olarak başvuran bireylerin psikiyatrik yardım talep etme oranları yüksektir. Bu bireylerin intihara olan eğilimleri yüksektir.

2.12. Akran Zorbalığı ve Okul Sağlığı Hemşiresi

Zorbalık, öğrencilerin fiziksel ve psikososyal sağlığını etkilediğinden tüm sağlık profesyonellerinin ilgilenmesi gereken bir konudur. Okulda diğer çalışanlara göre okul hemşireleri ile öğrenciler arasında daha yakın bir ilişki vardır. Bu durumun doğal sonucu olarak okulda görülen zorbalık olaylarında, olayın çözüme en yakın kişi okul hemşiresidir. Okul hemşiresinin olayın çözüme en yakın kişi görülme nedeni olarak disiplin kurulunda görev almaması da gösterilmektedir. Ayrıca zorbalık olayında öğrencilerin oluşabilecek yaralanma, kanama, incinme gibi nedenlerle okul revirlerine sık başvurması okul hemşiresinin zorba ve kurbanları belirlemesine yardımcı olur. Okul hemşireleri yalnız zorbalığın açık formlarını tanımlamaz aynı zamanda gizli, görünmeyen ilişki zorbalık

gibi türlerini de saptayabilirler. Öğrenciler zorbalık olayı ile karşılaştıklarında (zorba ya da mağdur) ilk başvuracakları yetişkin okul hemşireleri olduğundan okul hemşirelerine zorbalığın erken tanınmasında ve olumsuz sonuçlarının tedavisinde önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle hemşirelik, zorbalık olaylarının oluşmasını önler ve oluşma sürecinde bakımın koordinasyonunu sağlar, zorbalığın mağdur ve zorba üzerindeki etkilerini değerlendirir, bakımını planlar ve koordine eder (akt. Arslan; Savaşer ,2009)

Akran zorbalığında okul hemşiresinin rolleri (akt. Arslan; Savaşer, 2009) aşağıda verilmiştir:

- Okul çalışanları ve öğrencilere zorbalık hakkında (zorbalığın nedenleri, olumsuz etkileri ve önlenmesine yönelik alınabilecek tedbirler) eğitim verir,
- Okulda zorbalık ile ilgili araştırma yapar,
- Öğrencilerin, okul içindeki davranışları, aileleri açısından riskli olanları ve öğrencilere ait zorbalığı hazırlayıcı faktörleri (gözlüklü, çok şişman ya da zayıf olma vb.) göz önünde bulundurarak riskli grupları belirler,
- Zorbalık olayı meydana geldiğinde raporlanan ya da şüphelenilen bütün bilgileri değerlendirir,
- Kurbanları bilir, psiko sosyal olarak destekler, fiziksel yaralanmalarda tedaviyi yönetir ve gerektiğinde yardım eder,
- Kurbanların sağlığını değerlendirir, sorun alanlarını belirler. Bunlar, görünen fiziksel semptomlar olabildiği gibi, görünmeyen duygusal ve sosyal sorunlar da olabilir.
- Baş ağrısı, uyku bozuklukları, karın ağrısı gibi psikosomatik şikayetler, vurma, çarpma, yaralanma gibi fiziksel şikayetler nedeni ile okul revirine sık başvuran öğrencilerin sağlık sorunlarının çözümünde yer alır,
- Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin duygularını aileleri ile paylaşmaları konusunda onları cesaretlendirir,
- Zorbalığa maruz kalan öğrenciler arkadaş grupları içinde daha az bulduklarından onların yeni arkadaşlık ilişkileri geliştirmeleri ya da var olan arkadaşlık ilişkilerini korumaları konusunda destek (izcilik kulüpleri, spor ya da sanat kulüplerine üye

olmaları gibi) sağlayarak sosyal becerilerini geliştirmelerine, benlik saygılarını yükseltmelerine ve yeni arkadaşlar kazanmalarına yardımcı olur,

- Öğrencilerin benlik saygısını yükseltici eğitim programları hazırlar, onlara etkili problem çözme yaklaşımlarını öğretir ve onların itaatkar olma yerine kendini ifade eden, asertif bireyler olmasına yardım eder,
- Öğrencilerden zorbalıkla ilgili raporlar alır,
- Zorbalığa karışmayan, güvendiği öğrencilerle işbirliği yaparak (akran grup gücü oluşturarak) onların zorbalık olayına uygun tepki vermelerini sağlar,
- Okul çalışanları ve öğrenciler için güvenli bir çevrenin oluşturulmasını destekler,
- Zorbalık olaylarında “suça hayır” yaklaşımını kullanarak okulda zorbalığın azaltılması ile ilgili politikaların oluşturulmasına ve olumsuz etkilerinin azaltılmasına yardım eder. Örneğin okul disiplin kurallarının suçsuz bir okul ortamını oluşturacak şekilde düzenlenmesine yardım eder, zorbalıktan zarar gören ya da zorbalığı uygulayan öğrencilerin iyileştirilme ve rehabilitasyon süreçlerine katılır.

Zorbalık, çocuk ve gençlerin bedensel ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyen en önemli öğelerin başında gelmektedir. Okulda zorbalık kavramı, okul iklimi kapsamında olumsuz sonuçlara yol açan, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimlerini engelleyen davranışlardır. Okulu, öğrencilerin hatta bütün okul personelinin kendilerini güvende hissedecekleri bir mekân haline getirebilmek için yapılması gereken ilk iş okuldaki şiddet ve zorbalık olaylarını analiz edip, mevcut durumu ortaya koymaktır. Okulda işlenen suçların ve şiddet olaylarının nedenlerini, türlerini, niteliğini, nerede, ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapıldığını bilmek, şiddet olaylarının analizini kolaylaştırır ve alınması gereken önlemlerin daha isabetli olmasını sağlar (Ayas vd, 2011). Zorbalık öğrencilerin fiziksel ve psikososyal sağlığını etkilediğinden tüm sağlık profesyonellerinin ilgilenmesi gereken bir konudur. Okulda diğer çalışanlara göre okul hemşireleri ile öğrenciler arasında daha yakın bir ilişki vardır. Öğrenciler zorbalık olayı ile karşılaştıklarında ilk başvuracakları yetişkin okul hemşireleri olduğundan okul hemşirelerine zorbalığın erken tanınmasında ve olumsuz sonuçlarının tedavisinde önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle hemşirelik, zorbalık olaylarının oluşmasını önleme ve oluşma sürecinde bakımın koordinasyonunu sağlayan ideal meslek olup zorbalığın mağdur

ve zorba üzerindeki etkilerini değerlendirir, bakımı planlar ve koordine eder. Okulda zorbalık, çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz etkilediğinden okul sağlığı hemşirelerine okuldaki diğer çalışanlarla birlikte zorbalığı önleme programının oluşturulması ve uygulanmasında aktif bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Bu da ülkemizde çok etkin olmayan okul sağlığı hemşireliğinin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Herhangi bir girişimde bulunmanın ilk adımı durumun saptanmasıdır. Bu nedenle mevcut durumun belirlenmesine yönelik çalışmalara da gereksinim vardır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma; Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Yaygınlığını belirlemek amacıyla planlanmış tanımlayıcı bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve İlçesi

Araştırma Aydın ili Efeler ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı “Anadolu Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Çok Programlı Liseler, Sosyal Bilimler Lisesi ve Yüksel Yalova Güzel Sanatlar” liselerinde 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz ve bahar döneminde öğrenimine devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır.

Bu liselerde 19 müdür, 11 müdür başyardımcısı, 47 müdür yardımcısı, 1322 öğretmen, 466 personel görev yapmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Aydın ili Efeler ilçesinde, Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 2015-2016 öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde liselerde öğrenimine devam eden toplam 15485 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, “Farklı büyüklükteki evrenler için %96 güven düzeyi ve %1 göz yumulabilir yanılığa göre örneklem büyüklüğü” (Seyidoğlu,2000; Sencer,1989; Karasar,1986; Bal,2001) isimli tablosuna göre belirlenmiştir. Tablo 2’ye göre, evren büyüklüğü 20000 olan bir araştırmada %96 güven düzeyine göre örneklem sayısı 6489 olarak gösterilmiştir. Çalışmada ulaşılan öğrenci sayısı 6776’dır. Araştırma, Aydın İli Efeler ilçesine bağlı Adnan Menderes Anadolu Lisesi, (N=778) Aydın Anadolu İmam Hatip Lisesi, (N=1430) Aydın Atatürk Anadolu Lisesi, (N=755) Aydın Fen Lisesi, (N=236) Aydın Lisesi, (N=1103) Aydın Sosyal Bilimler Lisesi, (N=293) Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar Lisesi, (N=235) Cumhuriyet Anadolu Lisesi, (N=818) Efeler Anadolu Lisesi,(N=842) Emel-Mustafa Uşaklı Anadolu Lisesi, (N=817) Süleyman Demirel Anadolu Lisesi,(N=570) Umurlu Çok Programlı Anadolu Lisesi (N=356) Aydın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (N=1347) Güzelhisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (N=461) Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (N=322) Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,(N=2697) Murat-Hale Küçükoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (N=564) Osmangazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (N=887) Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lise(N=974) leri olarak

tabakalara ayrılmıştır. Her tabakada ki öğrenci sayısı evrendeki kişi sayısına bölünerek tabaka ağırlığı bulunmuştur. Tabaka ağırlığı örnekleme alınacak birey sayısı ile çarpılarak her tabakadan kaç birey alınacağı hesaplanmıştır. Tablo 2’de tabaka ağırlıkları verilmiştir.

Tablo 2. Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin %96 Güven Düzeyine Göre Örneklem Büyüklüğü

Evren Büyüklüğü	Kesinlik (Göz Yumulabilir Yanılgı)				
	%1	%2	%3	%4	%5
1 000	*	*	*	375	278
2 000	*	*	696	462	322
3 000	*	1334	787	500	341
4 000	*	1500	842	522	350
5 000	*	1622	879	536	357
10 000	4899	1936	964	566	370
<u>20 000</u>	<u>6489</u>	2144	1013	583	377
50 000	8057	2291	1045	593	381
100 000	8763	2345	1056	597	383
500 000+	9423	2390	1065	600	384

Katılımcıların vermiş oldukları Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Formu cevaplarına ilişkin sorulara verilen cevapların güvenilirlik analizi yapılmıştır. Cronbach’s Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2009: 405).

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Formu (zorba) 53 maddenin Cronbach's Alpha 0,992, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Formu (mağdur) 53 maddenin Cronbach's Alpha 0,991 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Tabaka Ağırlıkları

Okullar	Kız	Erkek	Toplam
Adnan Menderes Anadolu Lisesi	$416/15485=0,026$ $6489*0,026=168$	$362/15485=0,023$ $6489*0,023=150$	318
Aydın Anadolu İmam Hatip Lisesi	$661/15485=0,042$ $6489*0,043=272$	$769/15485=0,050$ $6489*0,050=324$	596
Aydın Atatürk Anadolu Lisesi	$392/15485=0,026$ $6489*0,026=169$	$363/15485=0,024$ $6489*0,024=156$	325
Aydın Lisesi	$585/15485=0,038$ $0,038*6489=250$	$518/15485=0,034$ $0,034*6489=221$	471
Aydın Sosyal Bilimler Lisesi	$183/15485=0,012$ $0,012*6489=78$	$110/15485=0,007$ $0,007*6489=45$	123
Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar Lisesi	$157/15485=0,010$ $0,010*6489=65$	$78/15485=0,005$ $0,005*6489=32$	97
Cumhuriyet Anadolu Lisesi	$477/15485=0,030$ $0,030*6489=198$	$341/15485=0,021$ $0,021*6489=141$	339
Efeler Anadolu Lisesi	$471/15485=0,031$ $0,031*6489=201$	$371/15485=0,024$ $0,024*6489=156$	357
Emel-Mustafa Uşaklı Anadolu Lisesi	$428/15485=0,028$ $0,028*6489=182$	$389/15485=0,025$ $0,025*6489=162$	344
Süleyman Demirel Anadolu Lisesi	$302/15485=0,020$ $0,020*6489=130$	$268/15485=0,017$ $0,017*6489=110$	240
Umurlu Çok Programlı Anadolu Lisesi	$224/15485=0,015$ $0,015*6489=97$	$132/15485=0,008$ $0,008*6489=51$	148
Aydın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$58/15485=0,004$ $0,004*6489=25$	$1289/15485=0,08$ $0,08*6489=536$	561
Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$152/15485=0,010$ $0,010*6489=64$	$170/15485=0,011$ $0,011*6489=71$	135
Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$384/15485=0,025$ $0,025*6489=162$	$2313/15485=0,15$ $0,15*6489=973$	1135
Murat-Hale Küçükoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$564/15485=0,036$ $0,036*6489=233$		233
Osmangazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$456/15485=0,029$ $0,029*6489=189$	$431/15485=0,027$ $0,027*6489=179$	368
Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$974/15485=0,063$ $0,063*6489=408$		408
Güzelhisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	$325/15485=0,020$ $0,021*6489=136$	$136/15485=0,009$ $0,009*6489=58$	194
Aydın Fen Lisesi	$126/15485=0,008$ $0,008*6489=52$	$110/15485=0,007$ $0,007*6489=45$	97
Toplam			6489

3.4. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri**Araştırmaya dahil edilme kriterleri**

- Araştırmaya katılmaya istekli olmak
- Türkçe bilmek
- Lise öğrencisi olmaktır.

Dışlanma kriteri ise araştırma sürecini etkileyecek yetersiz zihinsel kapasiteye sahip olmaktır.

3.5.Araştırma Sorusu

Lise öğrencilerinde Akran zorbalığı nasıldır?

3.6. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.6.1. Anket Formu

Bu form, araştırmacı tarafından konu ile ilgili literatür incelenerek oluşturulmuştur (Ayas, Pişkin, 2011; Şahin, Korkut-Owen, 2009; Totan, 2008; Uludağlı, Uçanok, 2005; Külcü, 2015; Burnukara, 2009; Uçanok, 2012). Toplam 71 sayıdan oluşan formda öğrencilerin sınıfları, yaşları, kardeş sayıları, aile yapıları, gelir düzeyleri, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, okul başarısı vb. ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.6.2. Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin zorbalığını belirlemek amacıyla Pişkin ve Ayas (2007) tarafından geliştirilen “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Formu” kullanılmıştır. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ankara ilinde farklı sosyo ekonomik düzeylerdeki ilköğretim ve orta öğretime okullarının 6,7,8,9,10 ve11. sınıflarına devam eden 1900 öğrenciye uygulanmıştır. Bu ölçekler akranlarına “zorbalık yapan” ve “zorbalığa uğrayan” öğrencileri belirlemek amacıyla toplam 53 madde ve altı faktörden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin faktörlere göre dağılımı şu şekildedir; 1-15. maddeler fiziksel zorba ve kurban, 16-22. maddeler sözel zorba ve kurban, 23-28. maddeler izolasyon zorba ve kurban, 29-33. maddeler söylenti yayma zorba ve kurban, 34-43. maddeler eşyalara zarar verme zorba ve kurbanı, 44-53. maddeler cinsel zorba ve kurbanı oluşturmaktadır. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 53 en yüksek puan 265’dir. Puanlar arttıkça zorba ve kurban olma durumu artar.

Akran zorbalığı belirleme ölçeği “zorba ölçeği” diğeri “kurban ölçeği” olarak adlandırılan ve aynı maddelerin farklı biçimde sorulmasından oluşan paralel iki ölçekten oluşmaktadır. Öğrencilerin zorba ölçeğinde yer alan söz ve eylemleri ne sıklıkla yaptıklarını, kurban ölçeğinde ise bu söz ve eylemlere ne sıklıkla uğradıklarını işaretlemeleri beklenmektedir (Pişkin, Ayas 2007).

a) Kurban Ölçeği

Bu ölçeğinin geçerlik çalışması için de önce uzman görüşüne başvurulmuş ve ardından doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan birinci düzen DFA sonucunda, uyum indeksi $X^2 = 5407.73$ (sd=1307, p.= .00), $X^2 / sd = 4.13$ RMSEA= 0.041, GFI= 0.90, AGFI= 0.89, CFI=0.90, NFI=0.96 ve NNFI= 0.97 olarak bulunmuştur. Yapılan ikinci düzey DFA sonucunda; uyum indeksleri $X^2 = 5959.71$ (sd=1315, p.= .00), $X^2 / sd = 4.53$ RMSEA= 0.043, GFI= 0.89, AGFI= 0.88, CFI=0.97, NFI=0.96 ve NNFI= 0.97 olarak bulunmuştur (Pişkin, Ayas 2007).

Kurban ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.93, “fiziksel zorbalık” alt ölçeği için 0.82, “sözel zorbalık” alt ölçeği için 0.75, “izolasyon” alt ölçeği için 0.77, “söylenti yayma” alt ölçeği için 0.75, “eşyalara zarar verme” alt ölçeği için 0.80 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeği için 0.88 olarak hesaplanmıştır (Pişkin, Ayas 2007).

Kurban ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.90, “fiziksel zorbalık” alt ölçeği için 0.80, “sözel zorbalık” alt ölçeği için 0.72, “izolasyon” alt ölçeği için 0.74, “söylenti yayma” alt ölçeği için 0.71, “eşyalara zarar verme” alt ölçeği için 0.78 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeği için 0.83 olarak hesaplanmıştır (Pişkin, Ayas 2007).

b) Zorba Ölçeği

Ölçeğin geçerlik çalışması için önce uzman görüşüne başvurulmuş, ardından doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan birinci düzen DFA sonucunda uyum indeksi $X^2 = 6461.32$ (sd=1307, p.= .00), $X^2 / sd = 4.94$ RMSEA= 0.046, GFI= 0.89, AGFI= 0.88, CFI=0.96, NFI=0.95 ve NNFI= 0.96 olarak bulunmuştur. Yapılan ikinci düzey DFA sonucunda uyum indeksleri $X^2 = 7298.38$ (sd=1316, p.= .00), $X^2 / sd = 5.54$, RMSEA= 0.049, GFI= 0.87, AGFI= 0.86, CFI=0.96, NFI=0.95 ve NNFI= 0.96 olarak bulunmuştur (Pişkin, Ayas 2007).

Zorba ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.92, “fiziksel zorbalık” alt ölçeği için 0.83, “sözel zorbalık” alt ölçeği için 0.74, “izolasyon” alt ölçeği için 0.75, “söylenti yayma” alt ölçeği için 0.66, “eşyalara zarar verme” alt ölçeği için 0.79 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeği için 0.88 olarak hesaplanmıştır (Pişkin, Ayas 2007).

Çalışmada zorba ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.89, “fiziksel zorbalık” alt ölçeği için 0.80, “sözel zorbalık” alt ölçeği için 0.71, “izolasyon” alt ölçeği için 0.72, “söylenti yayma” alt ölçeği için 0.65, “eşyalara zarar verme” alt ölçeği için 0.74 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeği için 0.82 olarak hesaplanmıştır (Pişkin, Ayas 2007).

3.7. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırma evreni dışında bir okulda anketin ön uygulaması yapılmış ve soruların ne derece anlaşıldığı değerlendirilmiştir. Gerekli düzenlemelerden sonra da tezin anket uygulamasına geçilmiştir.

3.8. Araştırmanın Uygulanma Planı

Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde öğrenimine devam eden lise öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, anket formu akran zorbalığı belirleme ölçeği uygulaması ile tamamlanmıştır. Çalışma öncesinde öğrenciler, araştırma ile ilgili bilgilendirilmiştir.

3.9. Araştırmanın Etik Yönü

Aydın İli Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (53043469-050.04.04) resmi izinler alınmıştır. Ayrıca ASYO-16002 kodlu Aydın Adnan Menderes Üniversitesi bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından desteklenmiştir.

3.10. Verilerin İstatistiksel Analizi

Elde edilen veriler SPSS 21.0 programında ve bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, temel istatistiksel analizler kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin demografik özellikleri ve akran zorbalığı belirleme ölçeği akran zorbalığına maruz kalma durumları belirleme ölçeğine vermiş oldukları cevaplar ve analizleri değerlendirilmiştir.

4.1. Demografik Özelliklerine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan ve veri toplama aracı geçerli olarak değerlendirilen öğrencilere ait genel bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri frekans analizleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Okulların Dağılımı

Okul Adı	n	%
Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar Lisesi	119	1,8
Aydın Fen Lisesi	118	1,7
Aydın Sosyal Bilimler Lisesi	150	2,2
Efeler Anadolu Lisesi	366	5,4
Aydın Atatürk Anadolu Lisesi	321	4,7
Güzelhisar Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	213	3,1
Emel Mustafa Uşaklı Anadolu Lisesi	360	5,3
Osmangazi Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	375	5,5
Zübeyde Hanım Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	410	6,1
Mehmet Akif Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	140	2,1
Cumhuriyet Anadolu Lisesi	365	5,4
Murat Hale Küçükkoğlu Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	255	3,8
Umurlu Çok Programlı Anadolu Lisesi	194	2,9
Adnan Menderes Anadolu Lisesi	346	5,1
Aydın Lisesi	474	7,0
Aydın Anadolu İmam Hatip Lisesi	614	9,1
Mimar Sinan Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	1123	16,6
Süleyman Demirel Anadolu Lisesi	269	4,0
Aydın Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	564	8,2
Total	6776	100,0

Tablo 4'de araştırmaya dahil edilen öğrencilerin okullara göre dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin % 1,8'i Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar Lisesi, % 1,7'si Aydın Fen Lisesi, % 2,2'si Aydın Sosyal Bilimler Lisesi, % 5,4'ü Efeler Anadolu Lisesi, % 4,7'si Aydın Atatürk Anadolu Lisesi, % 3,1'i Güzelhisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 5,3'ü Emel Mustafa Uşaklı Anadolu Lisesi, % 5,5 'i Osmangazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 6,1'i Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 2,1'i Mehmet Akif

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, %5,4'ü Cumhuriyet Anadolu Lisesi, % 3,8'i Murat Hale Küçüköğlü Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 2,9'u Umurlu Çok Programlı Anadolu Lisesi, % 5,1'i Adnan Menderes Anadolu Lisesi, % 7,0'ı Aydın Lisesi, % 9,1'i Aydın Anadolu İmam Hatip Lisesi, % 16,5'u Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 4,0'ı Süleyman Demirel Anadolu Lisesi ve % 8,3'ü Aydın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencisidir.

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Grup	n	%
Sınıf	9. Sınıf	2202	32,5
	10. Sınıf	1671	24,7
	11. Sınıf	1670	24,6
	12. Sınıf	1233	18,2
Yaş Ortalaması	15,94 ± 9.46		
Cinsiyet	Kız	3220	47,5
	Erkek	3556	52,5
Kardeş Sayısı	1 kardeş	878	13,0
	2 kardeş	3241	47,8
	3 kardeş	1463	21,6
	4 kardeş	635	9,4
	5 kardeş ve üstü	559	8,2
Kaçınıcı Çocuk	1. Çocuk	3095	45,7
	2. Çocuk	2483	36,6
	3. Çocuk	774	11,4
	4. Çocuk	227	3,4
	5. Çocuk ve üstü	197	2,9
Anne Çalışma Durumu	Çalışmıyor	15	0,2
	İşçi	712	10,5
	Serbest meslek	659	9,7
	Memur	644	9,5
	Emekli	43	0,6
Baba Çalışma Durumu	Çalışmıyor	829	12,2
	Emekli	689	10,2
	Serbest meslek	2760	40,7
	İşçi	1104	16,3
	Memur	1394	20,6
Anne Eğitim Durumu	Okur yazar değil	369	5,4
	Okur yazar	217	3,2
	İlkokul mezunu	2672	39,4
	Ortaokul mezunu	1194	17,6
	Lise mezunu	1451	21,4
	Üniversite mezunu	873	12,9
Baba Eğitim Durumu	Okur yazar değil	103	1,5
	Okur yazar	132	1,9
	İlkokul mezunu	1991	29,4
	Ortaokul mezunu	1421	21,0
	Lise mezunu	1539	22,7
	Üniversite mezunu	1590	23,5

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri (Devamı)

Demografik Özellikler	Grup	n	%
Anne Baba Hayatta Olma Durumu	Sağ beraber	6014	88,8
	Sağ ayrı	532	7,9
	Annem yok	53	0,8
	Babam yok	162	2,4
	Her ikisi de yok	15	0,2
Aile Tipi	Çekirdek aile	5829	86,0
	Geniş aile	140	2,1
	Birleşik aile	54	0,8
	Tek ebeveynli	517	7,6
	Kurum aile	203	3,0
	Diğer	33	0,5
Ekonomik Durum	Gelir giderden az	1123	16,6
	Gelir gidere denk	4627	68,3
	Gelir giderden fazla	1026	15,1
Not Ortalama	85 ve üstü	2072	30,6
	70-84 arası	2119	31,3
	60-70 arası	1497	22,1
	45-60 arası	944	13,9
	44 ve daha altı	103	1,5
	Sınıf tekrarı	41	0,6
Ailenin Okul Başarısını Değerlendirme Durumu	Zayıf	684	10,1
	Orta	2383	35,2
	İyi	2760	40,7
	Çok iyi	949	14,0
Toplam		6776	100

Tablo 5'te araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri verilmiştir. Öğrencilerin % 32,5'i 9. sınıf, %24,7'si 10. Sınıf, % 24,6'i 11.sınıf, %18,2'si 12. sınıf öğrencisidir. % 41,3'ü 15 yaş altı, %30,8'i 16 yaş, %21,1'i 17 yaş, %6,9'u 18 yaş ve üstü öğrencidir. Öğrencilerden %47,5'u kız ve %52,5'u erkek öğrencidir. Öğrencilerin evde kaç kardeş olduğuna bakıldığında %13,0'ı 1 kardeş, %47,8'i 2 kardeş, %21,6'sı 3 kardeş, %9,4'ü 4 kardeş ve 5 kardeş ve üstü %8,2'dir. %45,7'si 1. çocuk, %36,62'si 2. çocuk, %11,4'ü 3. çocuk, %3,4'ü 4. çocuk, %2,9'u 5. çocuk ve üstüdür. %,2'sinin annesi herhangi bir işte çalışmamaktadır. %10,5'inin işçi, %9,7'sinin serbest meslek, %9,52'inin memur ve %,6'sının emekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna bakıldığında, %12,2'sinin çalışmadığı, %16,3'ünün işçi, %40,7'sinin serbest meslek, %20,6'sının memur ve %10,2'sinin emekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna bakıldığında, %5,4'inin okuryazar değil, %3,2'sinin okuryazar, %39,4'ünün ilkokul mezunu, %17,6'sının ortaokul mezunu, %21,4'ünün lise mezunu, %12,9'unun üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna bakıldığında, %1,5'i okuryazar değil, %1,9'unun okuryazar, %29,4'ünün ilkokul mezunu, %21,0'ın ortaokul mezunu, %22,7'sinin lise mezunu ve %23,5'inin üniversite

mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin anne baba hayatta olma durumu sağ beraber %88,8 sağ ayrı %7,9 annem yok %,8 babam yok %2,4 her ikisinde yok %,2 dır. Aile Tipi çekirdek aile %86 geniş aile %2,1 birleşik aile %,8 tek ebeveynli %7,6 kurum aile %3 diğer %5dir. Ekonomik durum gelir giderden az %16,6 gelir gidere denk %68,3 gelir giderden fazla %15,1 dir. Not ortalaması 85 ve üstü %30,6 ,70-84 arası %31,3, 60-70 arası %22,1, 45-60 arası %13,9, 44 ve daha altı %1,5 sınıf tekrarı %6 dır. Ailenin okul başarısını değerlendirme durumu zayıf %10,1 orta %35,2 iyi %40,7 ve çok iyi %14 dür.

Tablo 6. Zorbalığa İlişkin Cevapların Dağılımı

İfadeler		n	%
Zorbalık nedir?	Bilmiyorum diye ifade edenler	470	7,0
	Tam doğru ifade edemeyenler	798	11,8
	Tanımını doğru ifade edenler	5508	81,2
Zorbalığa maruz kaldınız mı?	Boş	579	8,5
	Evet	1248	18,4
	Hayır	4669	68,9
	Bazen	280	4,1
Zorbalık yaptınız mı?	Boş	534	7,9
	Evet	840	12,4
	Hayır	5142	75,9
	Bazen	260	3,8

Öğrencilerin zorbalık nedir sorusunu %7'si yanıtlanmamıştır. %11,8'i bilmiyorum %81,2'si tanımını doğru ifade etmişlerdir. Zorbalığa maruz kaldınız mı? Sorusuna boş %8,5, evet %18,4, hayır %68,9 ve bazen %4,1 öğrenci cevabını vermişlerdir. Öğrencilere yöneltilen zorbalık yaptınız mı? Sorusuna boş %7,9, evet %12,4, hayır %75,9 ve bazen %3,8 cevap verilmiştir.

4.2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği İle Öğrencilerin Demografik Özellikleri Analizlerine Yönelik Bulgular (Zorba)

Çalışmaya öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği aşağıdaki Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

	Ort.	Ss.
Fiziksel Zorba	28,85	18,22
Sözel Zorba	12,39	8,46
İzolasyon Zorba	9,87	7,38
Söylenti Yayma Zorba	7,69	5,88
Eşyalara Zarar Verme Zorba	15,21	11,50
Cinsel Zorba	14,86	10,91
Toplam Ölçek	88,86	59,31

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin $28,85 \pm 18,22$, Sözel Zorba alt ölçeğinin $12,39 \pm 8,46$, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin $9,87 \pm 7,38$, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin $7,69 \pm 5,88$, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin $15,21 \pm 11,50$, Cinsel Zorba alt ölçeğinin $14,86 \pm 10,91$, toplam ölçek'in $88,86 \pm 59,31$ olduğu bulunmuştur.

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okul değişkeni açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Okul Değişkenine Göre Dağılımı

Liseler	Fiziksel Zorba			Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
	N	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anadolu Lisesi	2641	28,86	17,63	12,25	8,21	9,62	7,11	7,49	5,65	14,89	10,89	14,56	10,46	87,68	56,42
Mesleki ve Teknik Lise	3080	30,92	20,34	13,37	9,44	10,87	8,34	8,55	6,63	16,77	13,18	16,32	12,38	96,81	67,80
Güzel Sanatlar Lisesi	119	21,44	7,85	9,59	4,49	7,82	3,60	5,96	3,04	11,83	6,63	11,79	6,53	68,43	26,50
Fen Lisesi	118	22,40	7,31	10,26	3,98	8,05	3,34	5,52	2,24	11,29	4,08	10,83	2,34	68,35	16,11
Çok Programlı Lise	194	24,21	11,74	9,70	4,91	7,27	3,36	6,09	3,32	12,18	6,27	11,51	6,00	70,94	30,69
Sosyal Bilimler Lisesi	150	21,09	6,53	9,32	3,30	7,89	3,65	5,60	2,23	11,05	4,04	10,84	3,15	65,79	17,30
Aydın Lisesi	474	23,16	10,73	10,06	4,99	7,39	3,50	5,55	2,47	11,18	4,19	11,38	4,82	68,72	25,50
F	27,373			23,539		27,977		32,910		29,710		28,983		30,728	
Sig.	,000*			,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalık düzeylerinin okul değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puanları ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak farklılık belirlenmiştir.

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan fiziksel zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan sözel zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan izolasyon zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan söylenti yayma zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan eşyalara zarar verme zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği alt boyutu olan cinsel zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ve yaş düzeyleri açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği ve alt boyut düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf ve Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Sınıf Dağılımı															
9. sınıf	2202	27,62	17,94	11,92	8,25	9,6	7,16	7,62	5,8	14,87	11,32	14,58	10,74	86,21	58,79
10. sınıf	1671	30,51	19,63	13,04	8,97	10,52	8,05	8,12	6,27	16,17	12,61	15,75	11,97	94,11	64,5
11. sınıf	1670	31,02	19,36	13,35	9,2	10,61	8,04	8,27	6,45	16,33	12,29	15,81	11,67	95,4	63,83
12. sınıf	1233	25,86	14,11	11,03	6,62	8,45	5,41	6,46	4,23	12,97	8,38	12,85	7,93	77,61	42,17
F		27,267		23,628		26,367		26,791		25,759		22,68		27,703	
p.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Yaş															
15 yaş ve altı	2796	28,56	19,06	12,28	8,69	10,02	7,68	7,93	6,16	15,65	12,27	15,25	11,56	89,69	63,26
16 yaş	2086	29,66	18,41	12,67	8,62	10,07	7,56	7,74	5,92	15,24	11,42	14,91	10,81	90,28	59,29
17 yaş	1427	28,84	17,07	12,39	8,1	9,55	6,94	7,43	5,55	14,8	10,67	14,45	10,22	87,46	54,85
18 yaş ve üstü	467	26,99	15,24	11,77	7,25	9,01	5,91	6,87	4,76	13,64	9,13	13,55	9,04	81,83	46,27
F		26,904		24,066		30,483		31,783		34,041		30,6		32,656	
p.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıf ve yaş değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk sayısı açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Cinsiyet, Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Değişkenine Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayıma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Cinsiyet															
Kız	3220	24,52	13,71	10,49	6,39	8,27	5,32	6,32	4,16	12,64	7,99	12,39	7,55	74,63	41,62
Erkek	3556	32,77	20,74	14,11	9,64	11,31	8,59	8,94	6,85	17,53	13,52	17,09	12,83	101,75	69,19
t		-19,101		-17,991		-17,328		-18,758		-17,908		-18,136		-19,303	
p.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Kardeş sayısı															
1 Kardeş	878	29,74	19,58	12,87	9,00	10,44	7,97	8,16	6,30	16,01	12,31	15,67	11,69	92,89	64,17
2 Kardeş	3241	29,35	18,44	12,62	8,58	10,01	7,53	7,78	6,00	15,35	11,64	15,05	11,15	90,16	60,31
3 Kardeş	1463	28,30	17,74	12,05	8,21	9,52	7,05	7,40	5,61	14,80	11,18	14,37	10,39	86,44	57,55
4 Kardeş	635	28,05	17,87	11,94	8,23	9,58	7,15	7,50	5,62	15,00	11,40	14,63	10,51	86,70	57,30
5 kardeş ve üstü	559	26,88	16,08	11,69	7,64	9,35	6,60	7,41	5,38	14,44	10,17	14,03	9,84	83,80	51,33
F		3,427		3,310		3,348		2,970		2,333		3,086		3,247	
P.		,008*		,010*		,010*		,018*		,053		,015*		,011*	
Çocuk sayısı															
1. çocuk	3095	29,20	18,57	12,57	8,63	10,02	7,54	7,79	5,97	15,31	11,68	15,03	11,14	89,93	60,46
2. çocuk	2483	28,99	18,20	12,41	8,44	9,89	7,44	7,72	5,94	15,31	11,53	14,91	10,92	89,21	59,47
3. çocuk	774	27,59	17,39	11,88	8,10	9,37	6,79	7,33	5,49	14,60	10,81	14,21	10,18	84,99	56,31
4. çocuk	227	27,87	17,07	11,53	7,55	9,22	6,70	7,18	5,01	14,92	11,31	14,09	9,83	84,81	53,10
5. çocuk ve üstü	197	27,74	17,35	12,27	8,23	9,84	7,13	7,82	6,05	15,07	11,14	14,84	10,93	87,57	57,07
F		1,585		1,656		1,653		1,428		,679		1,180		1,383	
P.		,175		,157		,158		,222		,607		,317		,237	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin sınıf, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk sayısı değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile evdeki kardeş sayısı sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin ve babalarının çalışma durumu düzeyleri açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Anne Baba Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anne çalışma durumu															
Çalışmıyor	4718	28,07	17,65	11,99	8,16	9,58	7,11	7,48	5,63	14,80	11,07	14,46	10,51	86,38	57,04
İşçi	712	41,69	24,99	18,44	11,63	15,32	10,56	12,31	8,51	23,94	16,66	23,01	15,65	134,70	86,06
Serbest meslek	659	24,94	12,39	10,74	5,85	8,24	4,66	6,10	3,37	12,02	6,37	11,96	6,48	74,00	34,01
Memur	644	24,80	11,59	10,49	5,46	7,82	4,10	5,94	3,15	12,10	6,18	11,99	6,02	73,14	30,38
Emekli	43	22,28	11,30	9,26	4,35	6,86	1,37	5,40	1,16	10,81	2,27	10,72	1,76	65,33	19,05
F		114,633		117,232		130,208		151,943		140,759		135,066		142,723	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Baba çalışma durumu															
Çalışmıyor	829	30,78	19,38	13,33	9,10	10,64	8,00	8,30	6,39	16,40	12,50	15,86	11,85	95,31	64,15
Emekli	689	64,11	18,48	29,03	8,48	25,07	7,71	20,20	6,18	39,52	12,81	37,66	11,88	215,58	63,45
Serbest meslek	2760	23,66	11,34	9,91	5,11	7,71	4,08	5,92	2,98	11,77	5,83	11,69	5,96	70,66	29,97
İşçi	1104	23,19	10,97	9,91	5,01	7,52	3,87	5,87	2,80	11,47	4,94	11,31	4,63	69,27	26,66
Memur	1394	25,05	12,74	10,47	5,77	8,01	4,60	6,10	3,48	12,24	6,80	12,08	6,54	73,94	34,42
F		1330,045		1412,984		1668,951		1905,409		1856,457		1766,456		1945,833	
P.		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin annelerinin ve babalarının çalışma durumu değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin ve babalarının eğitim durumu düzeyleri açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayıma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anne eğitim durumu															
Okur yazar değil	369	27,17	17,50	11,95	8,18	9,75	7,16	7,83	5,89	15,44	11,87	15,03	11,18	87,16	58,14
Okur yazar	217	31,07	19,35	13,30	9,30	10,82	8,03	8,84	6,58	17,30	12,97	16,78	12,51	98,12	65,03
İlkokul mezunu	2672	27,60	17,02	11,74	7,80	9,23	6,70	7,23	5,31	14,34	10,55	14,04	10,02	84,17	54,37
Ortaokul mezunu	1194	26,76	16,19	11,31	7,47	8,95	6,40	6,91	4,99	13,78	9,84	13,43	9,31	81,15	51,17
Lise mezunu	1451	30,00	18,97	12,97	8,90	10,45	7,96	8,03	6,24	15,89	12,26	15,49	11,51	92,84	62,71
Üniversite mezunu	873	33,79	21,75	14,85	10,07	11,92	8,93	9,28	7,30	18,04	13,72	17,70	13,11	105,58	72,16
F		1330,045		1412,984		1668,951		1905,409		1856,457		1766,456		1945,833	
P.		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*	
Baba eğitim durumu															
Okur yazar değil	103	35,17	23,75	15,90	11,24	13,40	9,81	10,73	7,76	20,77	15,41	20,22	14,37	116,19	79,86
Okur yazar	132	28,73	19,35	12,11	8,80	9,73	7,49	8,17	6,09	16,06	12,60	16,05	12,59	90,84	62,27
İlkokul mezunu	1991	27,22	16,48	11,72	7,65	9,14	6,55	7,13	5,20	14,17	10,28	13,84	9,85	83,21	52,97
Ortaokul mezunu	1421	27,01	16,33	11,46	7,56	9,03	6,47	7,11	5,13	14,09	10,19	13,77	9,61	82,47	52,07
Lise mezunu	1539	28,83	18,31	12,33	8,48	9,86	7,44	7,66	5,87	15,15	11,55	14,76	10,83	88,59	59,53
Üniversite mezunu	1590	32,17	20,63	13,92	9,58	11,31	8,53	8,72	6,87	17,12	13,15	16,74	12,46	99,97	68,23
F		19,406		20,265		24,832		22,164		19,989		21,304		22,847	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görölmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin aile yapıları ve anne babalarının beraber yaşama düzeyleri açasından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Aile Yapıları ve Anne Babalarının Beraber Yaşamalarına Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Aile yapısı															
Çekirdek aile	5829	28,81	18,22	12,36	8,44	9,86	7,38	7,67	5,87	15,14	11,45	14,82	10,89	88,66	59,29
Geniş aile	140	29,34	18,89	13,20	8,94	10,46	7,77	8,41	6,25	16,19	11,75	15,89	11,64	93,49	62,33
Birleşik aile	54	29,30	18,77	12,04	8,72	10,69	8,28	8,35	6,36	16,50	12,19	16,15	12,05	93,02	64,07
Tek ebeveynli	517	28,60	17,77	12,34	8,38	9,65	7,22	7,71	5,87	15,56	11,86	14,89	10,92	88,74	58,38
Kurum aile	203	29,41	18,43	12,70	8,46	9,78	7,16	7,50	5,63	14,88	11,23	14,40	10,10	88,67	57,54
Diğer	33	33,21	20,09	14,06	9,29	11,09	8,70	8,52	6,65	17,76	13,97	17,06	12,69	101,70	69,36
F		,467		,610		,586		,748		,837		,758		,547	
P.		,801		,692		,711		,587		,523		,580		,741	
Anne baba beraber olma durumu															
Sağ beraber	6014	28,76	18,16	12,32	8,41	9,81	7,34	7,65	5,83	15,10	11,38	14,75	10,77	88,39	58,89
Sağ ayrı	532	29,13	17,94	12,76	8,52	10,02	7,38	7,80	5,95	15,48	11,81	15,28	11,32	90,47	59,25
Annem yok	53	27,62	20,23	12,40	9,51	10,19	7,93	8,00	6,33	15,81	12,55	15,02	11,97	89,04	67,07
Babam yok	162	28,84	18,29	12,46	8,56	10,04	7,60	8,00	6,26	15,97	12,63	15,62	12,06	90,93	62,59
Her ikiside yok	15	58,40	22,16	26,27	9,56	22,53	8,98	18,67	7,42	35,80	14,69	34,67	15,83	196,33	75,84
F		10,044		10,522		11,282		13,467		12,518		13,015		12,638	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı ve anne babalarının beraber yaşama değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görölmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ve not ortalaması düzeyleri açasından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 14'de gösterilmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Ekonomik Durum ve Başarı Not Ortalamalarına Göre Dağılımı

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Ekonomik durum															
Gelir giderden az	1123	27,96	17,30	12,15	8,06	9,60	7,02	7,45	5,49	14,65	10,76	14,38	10,16	86,19	55,56
Gelir gidere denk	4627	28,20	17,66	12,08	8,19	9,60	7,15	7,46	5,66	14,80	11,10	14,45	10,52	86,59	57,26
Gelir giderden fazla	1026	32,76	21,01	14,03	9,79	11,37	8,55	9,03	6,96	17,65	13,56	17,19	12,94	102,03	69,79
F		28,118		22,918		25,149		31,384		27,697		28,024		30,076	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Başarı not ortalamaları															
85 ve üstü	2072	31,14	20,94	13,56	9,62	11,10	8,60	8,63	6,89	17,09	13,44	16,54	12,61	98,07	70,08
70-84 arası	2119	26,70	15,87	11,37	7,43	8,91	6,29	6,91	4,95	13,79	9,76	13,54	9,27	81,22	49,84
60-70 arası	1497	27,09	15,65	11,41	7,20	8,84	6,11	6,97	4,91	13,66	9,50	13,52	9,27	81,49	48,72
45-60 arası	944	29,65	18,15	12,79	8,52	10,14	7,43	7,90	5,83	15,60	11,62	15,20	11,06	91,27	59,02
44 ve daha altı	103	36,14	23,01	16,19	10,81	13,48	9,38	10,50	7,60	20,00	14,61	19,26	13,91	115,56	76,02
Sınıf tekrarı	41	51,59	24,30	22,59	11,58	19,10	10,16	15,15	8,31	28,54	16,46	27,73	15,71	164,68	84,26
F		32,424		35,516		43,830		41,905		38,814		36,446		40,675	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin ailelerin ekonomik durumu ve not ortalaması düzeyleri değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin zorbalığa maruz kaldınız mı ve zorbalık yaptınız mı? sorusuna vermiş oldukları cevapları açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 15'te gösterilmektedir.

Tablo 15. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ve Alt Boyutları İle Zorbalığa Maruz Kaldınız Mı Ve Zorbalık Yaptınız Mı? Sorusuna Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Zorba		Sözel Zorba		İzolasyon Zorba		Söylenti Yayma Zorba		Eşyalara Zarar Verme Zorba		Cinsel Zorba		Zorbalık Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Zorbalığa maruz kaldınız mı?															
Evet	1248	35,98	20,54	15,67	9,83	12,31	8,84	9,54	7,16	18,42	13,67	18,03	12,87	109,96	69,25
Hayır	4669	28,03	18,05	11,98	8,31	9,60	7,29	7,50	5,77	14,94	11,42	14,60	10,84	86,65	58,95
Bazen	280	24,08	10,65	10,46	5,18	7,80	3,69	5,78	2,44	11,81	5,31	11,20	4,39	71,13	25,77
F		101,676		97,029		72,932		67,310		57,240		63,079		86,163	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Zorbalık yaptınız mı?															
Evet	840	40,36	20,84	17,49	10,01	13,51	9,23	10,44	7,50	20,30	14,53	19,39	13,39	121,49	70,74
Hayır	5142	27,68	17,83	11,89	8,24	9,52	7,20	7,47	5,74	14,82	11,30	14,56	10,80	85,94	58,54
Bazen	260	28,07	12,94	11,68	6,23	8,91	5,57	6,39	4,01	13,05	7,67	12,55	7,42	80,65	37,64
F		150,635		136,433		89,661		82,571		76,674		70,737		114,751	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalık yapanların alt boyutu düzeylerinin zorbalığa maruz kalma durumları ve zorbalık yaptınız mı? değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

4.3. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumlarını Belirleme Ölçeği İle Öğrencilerin Demografik Özellikleri Analizlerine Yönelik Bulgular (Mağdur)

Çalışmaya katılan öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Mağdur) aşağıdaki tablo 16’da gösterilmektedir.

Tablo 16. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Mağdur)

	Ort.	Ss.
Fiziksel Zorba	31,85	17,67
Sözel Zorba	13,69	8,71
İzolasyon Zorba	10,77	7,86
Söylenti Yayma Zorba	8,68	6,41
Eşyalara Zarar Verme Zorba	16,80	12,71
Cinsel Zorba	16,21	12,01
Toplam Ölçek	97,98	61,66

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Mağdur) puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin $31,85 \pm 17,67$, Sözel Zorba alt ölçeğinin $13,69 \pm 8,71$, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin $10,77 \pm 7,86$, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin $8,68 \pm 6,41$, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin $16,80 \pm 12,71$, Cinsel Zorba alt ölçeğinin $16,21 \pm 12,01$, toplam ölçek’in $97,98 \pm 61,66$ olduğu bulunmuştur.

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okul değişkeni açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) ve alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutlarının Okul Değişkenine Göre Dağılımı

Liseler	Fiziksel Kurban			Sözel Kurban		İzolasyon Kurban		Söylenti Yayma Kurban		Eşyalara Zarar Verme Kurban		Cinsel Kurban		Kurban Toplam Ölçek	
	N	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anadolu lisesi	2641	32,09	17,56	13,84	8,82	10,79	7,97	8,68	6,39	16,93	12,68	16,45	12,16	98,77	61,66
Mesleki ve teknik lise	3080	33,51	19,10	14,48	9,40	11,68	8,55	9,48	7,07	18,25	14,14	17,45	13,22	104,85	68,11
Güzel sanatlar lisesi	119	26,91	12,85	12,04	6,71	9,24	5,78	6,88	3,46	12,50	5,74	12,96	6,29	80,54	34,92
Fen lisesi	118	24,55	8,34	10,90	4,20	8,22	2,92	6,24	2,74	11,60	3,34	10,97	2,01	72,48	17,83
Çok programlı lise	194	27,23	12,00	10,41	4,32	7,79	3,17	6,35	2,89	12,15	4,39	11,35	3,46	75,28	24,48
Sosyal bilimler lisesi	150	25,12	9,68	10,93	4,86	8,43	4,17	6,37	2,65	12,17	4,64	12,06	4,81	75,08	25,81
Aydın lisesi	474	26,78	11,88	11,03	5,14	7,73	3,64	6,21	2,89	12,33	5,26	12,20	5,19	76,29	28,41
F		22,269		21,999		28,992		32,441		30,512		28,588		29,732	
Sig.		,000		,000		,000		,000		,000		,000		,000	

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdurluğun zorba alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar verme mağdur alt boyutu ile öğrencilerin okul grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı yapma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, yaş ve cinsiyet açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Öğrenim Gördüğü Sınıf düzeyleri, Yaş ve Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Sınıf															
9. sınıf	2202	32,39	18,38	14,22	9,29	11,36	8,4	9,18	6,86	17,72	13,75	17,06	13,06	101,93	66,63
10. sınıf	1671	33,24	18,44	14,06	8,95	11,18	8,21	8,99	6,62	17,44	13,26	16,76	12,57	101,67	64,24
11. sınıf	1670	32,7	18,16	14,01	8,97	10,98	8,1	8,87	6,7	17,35	13,21	16,69	12,34	100,6	63,72
12. sınıf	1233	27,84	13,6	11,8	6,42	8,87	5,4	7,1	4,29	13,53	7,89	13,28	7,54	82,41	39,82
F		26,904		24,066		30,483		31,783		34,041		30,6		32,656	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Yaş															
15 yaş ve altı	2796	32,9	19,04	14,45	9,51	11,63	8,69	9,37	7,08	18,2	14,29	17,37	13,46	103,93	69,1
16 yaş	2086	31,86	17,29	13,55	8,49	10,57	7,62	8,52	6,25	16,37	12,25	16	11,74	96,87	59,44
17 yaş	1427	30,88	16,14	12,94	7,78	9,93	6,9	7,99	5,6	15,53	10,84	15,04	10,15	92,32	52,98
18 yaş ve üstü	467	28,45	14,37	12,01	6,69	9,05	5,56	7,28	4,38	14,18	8,26	13,69	7,69	84,65	41,78
F		10,564		16,729		24,8		24,452		23,675		20,532		20,366	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Cinsiyet															
Kız	3220	28,82	14,72	12,36	7,34	9,40	6,47	130,92	13,55	14,39	9,93	14,03	9,55	86,46	48,92
Erkek	3556	34,59	19,56	14,89	9,63	12,01	8,76	129,14	14,87	18,98	14,44	18,18	13,56	108,42	69,64
t		-13,597		-12,083		-13,832		5,142		-15,106		-14,419		-14,879	
p.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında (mağdur) alt boyutu düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, yaş ve cinsiyet değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin evdeki kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 19'da gösterilmektedir.

Tablo 19. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Evdeki Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayıma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Kardeş sayısı															
1 Kardeş	878	32,92	18,36	14,18	8,99	11,53	8,24	9,23	6,76	17,54	13,43	16,94	12,78	102,33	64,80
2 Kardeş	3241	32,21	17,79	13,94	8,82	10,89	7,98	8,80	6,51	17,03	12,95	16,50	12,29	99,38	62,68
3 Kardeş	1463	31,47	17,38	13,40	8,59	10,58	7,81	8,55	6,44	16,61	12,72	16,04	11,93	96,65	61,24
4 Kardeş	635	30,89	17,67	13,22	8,62	10,29	7,47	8,35	6,12	16,26	12,10	15,58	11,34	94,57	59,75
5 kardeş ve üstü	559	30,15	16,40	12,78	7,92	9,89	6,98	7,79	5,30	15,37	10,50	14,47	9,65	90,45	52,45
F		3,078		3,713		4,779		5,202		3,172		4,761		4,254	
P.		,015*		,005*		,001*		,000*		,013*		,001*		,002*	
Çocuk sayısı															
1. çocuk	3095	32,26	17,96	13,91	8,88	10,94	8,04	8,78	6,57	16,98	13,02	16,47	12,44	99,33	63,29
2. çocuk	2483	31,86	17,71	13,74	8,71	10,80	7,88	8,76	6,43	16,95	12,78	16,26	11,91	98,38	61,64
3. çocuk	774	30,45	16,65	12,98	8,21	10,29	7,36	8,29	5,97	15,96	11,84	15,55	11,15	93,53	57,67
4. çocuk	227	32,37	17,26	13,65	8,63	10,61	7,62	8,37	6,17	16,47	12,04	15,44	11,27	96,91	58,67
5. çocuk ve üstü	197	30,20	16,59	12,46	7,70	9,70	6,95	7,88	5,32	15,54	10,71	14,79	10,07	90,57	53,14
F		2,099		2,767		2,029		1,875		1,613		1,871		2,134	
P.		,078		,026*		,087		,112		,168		,113		,074	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin evdeki kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile evdeki kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin evdeki çocuk sıralamasındaki yeri değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin ve babalarının çalışma durumu açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Annelerinin ve Babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anne çalışma durumu															
Çalışmıyor	4718	31,23	17,41	13,36	8,58	10,50	7,69	8,48	6,23	16,43	12,35	15,77	11,62	95,76	60,08
İşçi	712	42,55	22,70	18,87	11,35	15,85	10,58	13,02	8,91	25,54	17,91	24,43	16,74	140,25	85,69
Serbest meslek	659	28,32	12,49	12,10	6,02	8,80	4,84	7,02	3,85	13,16	6,85	12,99	6,92	82,39	34,75
Memur	644	28,53	12,93	12,20	6,52	9,30	5,78	7,16	4,28	13,87	8,35	13,88	8,65	84,94	41,27
Emekli	43	26,05	13,18	11,02	5,73	8,44	3,97	7,05	3,26	11,77	3,32	11,84	3,55	76,16	28,70
F		84,060		79,342		97,833		110,185		116,386		111,244		111,047	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Baba çalışma durumu															
Çalışmıyor	829	33,20	18,39	14,47	9,25	11,52	8,34	9,13	6,69	17,70	13,23	17,03	12,55	103,05	64,35
Emekli	689	61,19	19,15	28,89	9,19	25,51	8,14	21,28	6,97	42,47	13,95	39,96	13,03	219,29	67,51
Serbest meslek	2760	27,62	12,94	11,55	6,20	8,64	5,12	6,93	3,96	13,25	7,45	12,88	7,33	80,87	37,67
İşçi	1104	26,91	12,40	11,09	5,49	8,28	4,45	6,66	3,34	12,63	5,97	12,31	5,69	77,88	31,32
Memur	1394	28,84	13,84	12,00	6,67	9,23	5,92	7,22	4,37	13,88	8,58	13,65	8,47	84,81	42,70
F		808,797		942,845		1188,676		1389,504		1535,119		1420,255		1399,241	
P.		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*		0,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin annelerinin ve babalarının çalışma durumu değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan fiziksel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan sözel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan izolasyon zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan söylenti yayma zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan eşyalara zarar zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutu olan cinsel zorbalık alt boyutu ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin babalarının çalışma durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin anne eğitim ve baba eğitim durumu düzeyleri açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Anne Eğitim ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Anne eğitim durumu															
Okur yazardeğil	369	30,49	17,61	13,08	8,35	10,54	7,69	8,24	5,86	16,14	11,64	15,28	10,50	93,77	57,26
Okur yazar	217	33,76	19,74	14,42	9,86	11,65	8,63	9,49	6,94	18,58	14,11	17,93	13,49	105,83	69,14
İlkokul mezunu	2672	30,87	16,87	13,17	8,17	10,23	7,31	8,22	5,96	15,88	11,77	15,24	11,02	93,62	57,21
Ortaokul mezunu	1194	30,96	16,19	12,72	8,03	9,78	6,91	7,97	5,65	15,34	10,97	14,85	10,63	91,62	54,39
Lise mezunu	1451	32,12	17,91	14,12	9,00	11,10	8,21	9,01	6,70	17,40	13,34	16,82	12,52	100,57	64,16
Üniversite mezunu	873	35,71	20,31	15,96	10,03	13,08	9,37	10,47	7,79	20,43	15,59	19,94	14,84	115,58	74,80
F		11,670		18,256		22,889		21,323		22,244		25,948		21,317	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Baba eğitim durumu															
Okur yazardeğil	103	36,56	21,81	16,58	10,84	13,32	9,67	10,93	8,00	21,46	16,48	20,02	14,32	118,87	78,06
Okur yazar	132	30,24	18,47	12,68	8,85	10,19	7,89	8,11	5,76	15,43	11,50	15,61	11,91	92,27	59,83
İlkokul mezunu	1991	30,55	16,33	13,01	7,86	10,06	7,08	8,05	5,76	15,51	11,23	14,88	10,42	92,07	54,65
Ortaokul mezunu	1421	30,70	16,58	12,90	8,13	10,03	7,17	8,13	5,83	15,67	11,41	15,08	10,72	92,51	55,78
Lise mezunu	1539	31,80	17,62	13,63	8,81	10,65	7,83	8,65	6,39	16,84	12,73	16,16	12,05	97,72	61,92
Üniversite mezunu	1590	34,37	19,50	15,20	9,69	12,32	8,97	9,88	7,37	19,18	14,78	18,71	14,15	109,66	71,08
F		11,591		17,207		20,868		20,113		20,850		23,721		20,195	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin anne eğitim ve baba eğitim durumu değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görölmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görölmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin aile yapıları ve anne babalarının beraber olma düzeyleri açasından akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık yapanlar alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 22'de gösterilmektedir.

Tablo 22. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutları İle Aile Yapıları Ve Anne Babalarının Beraber Olma Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Aile tipi															
Çekirdek aile	5829	31,86	17,67	13,68	8,72	10,78	7,87	8,69	6,44	16,78	12,74	16,20	12,05	97,98	61,81
Geniş aile	140	32,39	19,43	13,96	9,27	11,12	8,22	9,04	6,84	17,79	13,18	16,72	12,74	101,03	66,33
Birleşik aile	54	33,59	19,15	14,89	10,24	13,07	9,32	10,37	6,65	20,59	14,39	19,56	13,64	112,07	70,33
Tek ebeveynli	517	31,22	17,27	13,36	8,34	10,15	7,35	8,11	5,81	15,95	11,73	15,35	10,92	94,14	57,84
Kurum aile	203	31,58	16,81	13,92	8,44	10,71	7,72	8,88	6,34	17,05	12,68	16,80	11,88	98,93	58,43
Diğer	33	36,09	18,44	16,03	9,35	13,18	9,73	10,33	7,79	20,85	15,44	20,03	14,78	116,52	73,00
F		,652		,887		2,257		2,144		2,284		2,189		1,640	
P.		,660		,489		,046*		,057		,044*		,053		,146	
Anne baba beraber olma durumu															
Sağ beraber	6014	31,76	17,60	13,62	8,68	10,73	7,84	8,63	6,40	16,76	12,69	16,14	11,98	97,65	61,56
Sağ ayrı	532	32,05	17,51	14,03	8,53	10,81	7,75	8,78	6,27	16,68	12,45	16,35	11,73	98,70	59,73
Annem yok	53	32,66	20,76	14,64	10,65	12,26	9,35	9,55	6,98	17,45	14,00	17,04	13,07	103,60	71,22
Babam yok	162	31,67	17,53	13,64	8,84	10,73	7,79	8,80	6,34	16,75	12,48	16,20	11,94	97,80	60,70
Her ikiside yok	15	58,20	21,46	24,73	11,30	19,80	10,35	17,67	8,65	34,87	16,73	32,67	17,41	187,93	82,22
F		8,466		6,497		5,483		7,766		7,674		7,197		8,186	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin sahip olduğu aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin anne ve babanın ailedeki durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin ailelerin ekonomik durumu ve not ortalaması düzeyleri açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 23'de gösterilmektedir.

Tablo 23. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Ailelerin Ekonomik Durumları ve Not Ortalaması Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Ekonomik durum															
Gelir giderden az	1123	32,11	17,24	14,08	8,53	10,88	7,83	8,73	6,25	16,54	12,26	16,12	11,39	98,46	59,14
Gelir gidere denk	4627	31,23	17,25	13,39	8,54	10,48	7,65	8,44	6,24	16,44	12,41	15,82	11,76	95,80	60,27
Gelir giderden fazla	1026	34,37	19,65	14,59	9,57	11,95	8,69	9,70	7,21	18,68	14,28	18,03	13,53	107,32	69,28
F		13,502		9,280		14,896		16,424		13,408		14,287		14,768	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Başarı not ortalamaları															
85 ve üstü	2072	34,10	19,83	15,20	10,00	12,44	9,25	10,00	7,66	19,58	15,36	18,86	14,56	110,18	73,96
70-84 arası	2119	30,07	15,93	12,70	7,72	9,58	6,73	7,77	5,41	14,94	10,60	14,58	10,13	89,64	52,06
60-70 arası	1497	30,02	15,66	12,49	7,48	9,61	6,52	7,74	5,20	14,78	9,91	14,24	9,42	88,89	49,77
45-60 arası	944	32,23	17,46	13,63	8,29	10,64	7,32	8,58	6,03	16,69	11,92	15,96	11,02	97,72	57,62
44 ve daha altı	103	37,27	21,15	16,74	10,72	14,87	9,97	11,81	7,92	21,97	16,51	20,40	14,89	123,06	77,27
Sınıf tekrarı	41	54,37	20,50	25,61	10,84	22,29	9,23	17,63	8,49	35,29	17,81	33,05	16,91	188,24	81,76
F		30,223		42,778		60,648		55,609		59,736		56,955		53,439	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin ailelerin ekonomik durumları ve not ortalaması değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin ailelerin ekonomik durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin başarı sırası not ortalaması değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Ankete katılan öğrencilerin zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma durumları değişkeni açısından akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını incelemek için ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 24'de gösterilmektedir.

Tablo 24. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (mağdur) ve Alt Boyutları Zorbalığa Maruz Kalma ve Zorbalık Yapma Durumları Değişkenine Göre Farklılaşması

	N	Fiziksel Mağdur		Sözel Mağdur		İzolasyon Mağdur		Söylenti Yayma Mağdur		Eşyalara Zarar Verme Mağdur		Cinsel Mağdur		Mağdur Toplam Ölçek	
		Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.
Zorbalığa maruz kaldımı mı?															
Evet	1248	38,04	19,01	16,57	9,54	13,12	9,04	10,56	7,45	20,29	14,79	19,40	13,79	117,97	69,04
Hayır	4669	30,86	17,65	13,28	8,75	10,40	7,84	8,45	6,40	16,56	12,76	16,05	12,09	95,61	62,25
Bazen	280	28,72	11,99	12,06	5,57	8,89	4,78	6,88	3,39	13,44	6,57	12,86	6,37	82,84	32,45
F		70,153		65,203		51,763		55,131		59,326		60,033		67,566	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	
Zorbalık yaptınız mı?															
Evet	840	39,30	19,31	16,96	9,68	13,13	9,07	10,77	7,48	21,14	14,95	20,41	14,09	121,70	69,58
Hayır	5142	31,20	17,71	13,50	8,80	10,64	7,96	8,58	6,48	16,67	12,87	16,09	12,11	96,68	62,62
Bazen	260	30,02	12,87	12,48	6,25	9,08	5,40	7,11	4,08	14,15	7,42	13,69	7,41	86,53	37,16
F		67,000		61,646		38,076		47,056		58,675		62,596		64,203	
P.		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*		,000*	

Öğrencilerin akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanların alt boyutu düzeylerinin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni göre bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin zorbalığa maruz kalma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan fiziksel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan sözel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan izolasyon mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan söylenti yayma mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan eşyalara zarar mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) alt boyutu olan cinsel mağdur alt boyutu ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

Yapılan analiz neticesinde öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeylerini belirleme ölçeği toplam puanları ile öğrencilerin zorbalık yapma durumları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$).

5. TARTIŞMA

5.1. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tartışma

Yapılan çalışmanın sonucunda Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin $28,85 \pm 18,22$, Sözel Zorba alt ölçeğinin $12,39 \pm 8,46$, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin $9,87 \pm 7,38$, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin $7,69 \pm 5,88$, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin $15,21 \pm 11,50$, Cinsel Zorba alt ölçeğinin $14,86 \pm 10,91$, toplam ölçek'in $88,86 \pm 59,31$ olduğu bulunmuştur (Tablo 7).

Mesleki ve Teknik Liselerde $96,81 \pm 67,80$ ve Anadolu Liselerinde $87,68 \pm 56,42$, Fen Lisesinde $68,35 \pm 16,11$, Güzel Sanatlar Lisesinde $68,43 \pm 26,50$, Sosyal Bilimler Lisesinde $65,79 \pm 17,30$, Aydın Lisesinde $68,72 \pm 25,50$ belirlenmiştir. Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu istatistiksel farkın Mesleki ve Teknik Liselerde okuyan öğrencilerin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca okul değişkenleri ile akran zorbalığı belirleme ölçeği alt ölçek puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak fark vardır ($p < 0,05$) (Tablo 8).

Çalışmada zorbalık türlerinden fiziksel zorba, sözel zorba, izolasyon zorba, söylenti yayma zorba 16 yaş; eşyalara zarar verme zorba ve cinsel zorba 15 yaş ve altı yaş grubunda daha yüksek bulunmuştur. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan 16 yaş ($90,28 \pm 59,29$) ortalaması diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen yaş değişkenine dair bulgular diğer araştırma bulgularıyla (Alper, 2008; Bosworth, Espelage ve Simon, 1999; Dölek, 2002; Burnukara ve Uçanok, 2012) paralellik göstermektedir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte öğrencilerin duygu ve düşüncelerini zorbalık gibi saldırganlık içeren davranışlarla ifade etme yerine daha kabul edilebilir şekilde ifade etmeyi öğrenmiş olabilecekleri düşünülmektedir (Burnukara ve Uçanok, 2012). Ayrıca yaşın ilerlemesiyle birlikte içinde yaşanılan sosyal ortamın da etkisiyle öğrenciler kendi duygu ve davranışlarını nasıl kontrol edebileceklerini de öğrenebilmektedirler. Öğrenciler aralarında yaşadıkları çatışmalarda ya da yaşadıkları problem durumlarında isteklerini, ihtiyaçlarını, duygu ve düşüncelerini zorbalık gibi saldırgan bir biçimde ifade etmek yerine, zaman içerisinde yaşlarının büyümesi ve sosyal ortamında etkisiyle daha çok kabul gören farklı yolları kullanarak çözmeyi öğrendikleri

düşünülmektedir. Fakat bazı çalışmalarda ise yaş arttıkça zorbalık davranışının arttığı sonucu bildirilmiştir (Yurdakul, 2016; Dölek, 2002).

Burnukara ve Uçanok (2012) araştırmalarında ergenlerin akran zorbalığı uygulama puanlarının ilköğretim ikinci kademe son sınıfta (8. sınıf) lisenin ilk yılına (9. sınıf) göre, lisenin ikinci (10. sınıf) yılında da önceki yıla göre daha fazla olduğu, bir başka deyişle zorbalık uygulamanın 9. sınıfta azaldığı görülmüştür. Çalışmamızda Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği tüm alt boyutları ve toplam puanlarında öğrencinin öğrenim gördüğü sınıf değişkeni değerlendirmesinde elde edilen 11. Sınıflarda ki anlamlı fark ($95,4\pm 63,83$) bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Elde edilen bu bulgu, Pellegrini (2002) tarafından ilk ergenlikte yeni bir ortama giren çocuk ya da ergenin kendini kabul ettirmek ve statü kazanmak için zorbalık uygulayabileceği yönündeki görüşü ve bu dönemde zorbalığa dahil olmada bir artış olduğunu gösteren araştırma bulguları ile örtüşmemektedir.

Yapılan çalışmada kaçınıcı çocuk olduğu değerlendirmesinde Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmazken; kardeş sayısı değişkeni değerlendirmesinde 1 kardeş olanlarda ($92,89\pm 64,17$) anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni değerlendirmesinde ise fiziksel zorba, sözel zorba, izolasyon zorba, söylenti yayma zorba, eşyalara zarar verme zorba ve cinsel zorba alt boyutlarında erkeklerin ortalamaları kızlara göre daha yüksek bulunmuştur. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan değerlendirmesinde erkeklerin ($101,75\pm 69,19$) ortalaması diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen cinsiyet değişkenine dair bulgular diğer araştırma bulgularıyla (Özkan ve Çifçi, 2010; Çankaya, 2011; Güven, 2015; Harris, 2009; Kaltiala-Heino ve ark.,2000; Veenstra ve ark, 2005) paralellik göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgunun cinsiyet rolleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Özellikle kız çocukların yetiştirilmesi sürecinde ebeveynleri tarafından daha boyun eğici ve daha itaatkar yetiştirilmesi, bunun yanında erkek çocukların ise erkek egemen toplumda daha saldırgan ve başat yetiştirilmesi ile bu durumun ilgili olduğu düşünülmektedir (Öztürk ve ark., 2014).

Çalışmada anne ve baba eğitim durumu değişkeni değerlendirmesinde fiziksel zorba, sözel zorba, izolasyon zorba, söylenti yayma zorba, eşyalara zarar verme zorba ve cinsel zorba alt boyutlarında annenin üniversite mezunu olması ve babanın okur-yazar olmaması ortalamaları diğer eğitim durumlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan değerlendirmesinde de annenin üniversite mezunu olması

(105,58±72,16) ortalamasının diğer eğitim gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Genç (2007) 811 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada, anne babanın eğitim durumunun düşmesinin öğrencilerin okulda zorba davranışlar göstermelerinde artışa neden olduğunu bildirmiştir. Umutlu (2010) yapmış oldukları çalışmada zorbalığın anne ve baba eğitim durumunun düşmesinin anlamlı farklılıklar gösterdiğini saptamışlardır. Yapılan bu çalışma sonuçları bizim çalışmamızla örtüşmezken Külcü (2015) yapmış olduğu çalışmada anneleri okur-yazar olmayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha düşük, anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin ise diğer öğrencilere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşmış; çalışmamız bu sonuçla paralellik göstermiştir. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan değerlendirmesinde babanın okur-yazar olmaması (116,19±79,86) ortalamasının diğer eğitim gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Külcü (2015) çalışmasında baba eğitim durumu ile akran zorbalığı puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını fakat babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının diğer öğrencilerden yüksek bulunduğunu bildirmiştir. Sipahi (2008)'in çalışmasında ise çalışmamıza paralel olarak babanın okula gitmemiş olmasının akran zorbalığında negatif etkisi olduğunu bildirmiştir.

Çalışmada ekonomik gelir değişkeni değerlendirmesinde, fiziksel zorba, sözel zorba, izolasyon zorba, söylenti yayma zorba, eşyalara zarar verme zorba ve cinsel zorba alt boyutlarında gelir giderden fazla olması diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği toplam puan değerlendirmesinde gelirin giderden fazla olması (102,03±69,79) ortalamasının diğer gelir gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, öğrenciler sosyoekonomik durumlarına göre değerlendirildiğinde, tüm sosyal gruplardan gelen öğrencilerin zorbalık olaylarına mağdur ya da zorba olarak dahil olduğu görülmekte ve zorba davranışlarda bulunma ve zorba davranışlara maruz kalma ile sosyoekonomik düzey ile arasında ilişkiyi inceleyen çalışmaların bulgularında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Çalışmada araştırılan zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma durumu değerlendirmesinde Zorbalığa maruz kalma toplam puanı (109,96±69,25) ve zorbalık yapma toplam puanında (121,49±70,74) anlamlı farklılık belirlenmiştir. Aynı şekilde Baldry tarafından, İtalya' da yaşları 11 ile 15 arasında değişen, yaş ortalamaları 12 olan 661 öğrenci üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin % 56.5' inin zorbalığa maruz kaldığı, % 49.5' inin zorbalık yaptıkları bulunmuştur. Bununla birlikte, zorbalık ve

mağdur olma durumu arasında güçlü bir ilişki bulunmuş, mağdurların % 63.4' ünün aynı zamanda başkalarına zorbalık yaptıkları ve zorbaların % 72' sinin aynı zamanda zorbalığa maruz kaldıkları bildirilmiştir.

5.2. Akran Zorbalığı Mağdur Belirleme Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tartışma

Yapılan çalışma sonucunda; Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Mağdur) puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin $31,85 \pm 17,67$, Sözel Zorba alt ölçeğinin $13,69 \pm 8,71$, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin $10,77 \pm 7,86$, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin $8,68 \pm 6,41$, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin $16,80 \pm 12,71$, Cinsel Zorba alt ölçeğinin $16,21 \pm 12,01$, toplam ölçek'in $97,98 \pm 61,66$ olduğu bulunmuştur (Tablo 16).

Mesleki ve Teknik Liselerde $104,85 \pm 68,11$ ve Anadolu Liselerinde $98,77 \pm 61,66$, Fen Lisesinde $72,48 \pm 17,83$, Güzel Sanatlar Lisesinde $80,54 \pm 34,92$, Sosyal Bilimler Lisesinde $75,08 \pm 25,81$, Aydın Lisesinde $76,29 \pm 28,41$ belirlenmiştir. Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu istatistiksel farkın Mesleki ve Teknik Liselerde okuyan öğrencilerin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca okul değişkenleri ile akran zorbalığı belirleme ölçeği alt ölçek puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak fark vardır ($p < 0,05$) (Tablo 17).

Alt Ölçeklerin özellikle fiziksel mağdur, sözel mağdur, izolasyon mağdur, söylenti yayma mağdur, eşyalara zarar verme mağdur ve cinsel mağdur olan tüm alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık görülmüş olup, en yüksek ortalama fiziksel mağdur alt ölçeğinde tespit edilmiştir. Pişkin ve ark. (2011) okul türünün de değerlendirdiği çalışmalarında; mağdur puanı, en yüksek grubun endüstri meslek lisesi, zorbalık puanı, en yüksek grubun ise özel lise öğrencileri olduğu, en az zorbalığa uğrayan ve en az zorbalık yapan grubun ise Anadolu Lisesi öğrencileri olduğu bildirilmiştir. Çalışmamızın bulgularıyla bu sonuçlar benzerlik göstermemektedir.

Zorbalığa maruz kalanların sınıf değerlendirmesinde, 9.sınıf katılımcıların toplam puanlarının ($101,93 \pm 66,63$) diğer sınıflarla karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ölçeğin tüm alt boyutlarında da aynı anlamlı farklılık belirlenmiştir. Öğrenciler okula ilk başladıkları yıllarda zorbalığa daha çok maruz kalmaktadırlar. Ancak

sınıf seviyesi yükseldikçe zorbalığı rapor etme de azalmıştır. Olweus'a (1993) göre de zorbalığa maruz kalma riski her okul türünün giriş yıllarında (okula başlarken, ilk yıl içerisinde) daha fazla olmaktadır.

15 yaş ve altı ($103,93\pm 69,1$) ve erkek öğrencilerin ($108,42\pm 69,64$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Rigby (1997), öğrencilerin en çok 10–14 yaşları arasında zorbalıktan şikayet ettiklerini, ikinci olarak 5–9 yaş grubunun geldiğini ve bunu 15–19 yaş grubunun izlediğini belirtmiştir. Hilooğlu (2009) mağdur, zorba, zorba/mağdur ve zorbalığa karışmayan zorbalık grubunda olmada cinsiyete göre, kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemiştir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere nazaran aktif zorbalık gruplarında (zorba, mağdur, zorba/mağdur) erkeklere göre daha düşük oranda zorbalığa dahil olmuşlar, kız öğrenciler daha çok zorbalığa karışmayan grupta yer almışlardır. Bulgurcu (2011) resmi ilköğretim okullarında 6. ve 8. sınıfa devam 297 öğrenci ile yaptığı betimsel çalışmada öğrencilerin %39.7'sinin mağdur, %4'ünün zorba ve %16.2'sinin de zorba/mağdur olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada kızların daha çok mağdur ve katılmayan gruplarda yer aldığı, erkeklerinse zorba, zorba/mağdur grubunda yer aldığı ortaya çıkmıştır. Zorbalığa uğrama ile cinsiyet arasında ilişki bulunmuş ama zorbalığa uğrama ile sınıf düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır. Öğrenciler arasında sosyal ve sözel zorbalığın yaygın olduğu görülmüştür. Kızların zorba ve mağdur olma oranı erkeklerden yüksek çıkmıştır. Külcü (2015) Yaş ile mağdur olma puan ortalamaları, akran zorbalığı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kardeş sayısı bir olan (mağdur) öğrencilerin toplam puanları ($102,33\pm 64,80$) ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Kaçınıcı çocuk olduğu değişkeninde toplam puan ($13,91\pm 8,88$) ve fiziksel mağdur, izolasyon mağdur, söylenti yayma mağdur, eşyalara zarar verme mağdur ve cinsel mağdur alt boyutlarında anlamlı bir farklılık belirlenmezken, sözel mağdur alt boyutunda 1.çocuk olanlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında evde tek çocuk ya da ilk çocuk olmanın çocuğu diğer akranları ile iletişiminde etkili olduğu; ev ortamında emsal teşkil edebilecek olaylarla karşılaşmamasının zorbalığa maruz kalma durumunu etkilediği söylenebilir.

Çalışmada anne-babanın meslek değişkeni değerlendirmesinde anne işçi ($140,25\pm 85,69$) ve baba emekli ($219,29\pm 67,51$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Açıl (2015) en fazla zorba/mağdur oranının olduğu ve ev hanımı meslek grubunda olduğu, zorba, mağdur oranlarının da en fazla ev hanımı anne

meslek grubunda olduğunu; baba meslek grubunda ise en fazla mağdur, zorba, zorba/mağdur oranının diğer meslek grubunda olduğunu bildirmiştir.

Çalışmada anne ve baba eğitim durumu değişkeni değerlendirmesinde fiziksel zorba, sözel zorba, izolasyon zorba, söylenti yayma zorba, eşyalara zarar verme zorba ve cinsel zorba alt boyutları ile toplam puanlarında anne üniversite mezunu ($115,58 \pm 74,80$) ve baba okur-yazar değil ($118,87 \pm 78,06$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Öğrencilerin annelerinin herhangi düzeyde okula gitmiş olmasının katılmayan olmayı arttırırken, hiç okula gitmemiş olmasının zorba, mağdur ve zorba/mağdur olmayı arttırdığını; babanın ise okula gitmemiş olması mağdur olmayı arttırırken, gitmiş olması katılmayan olmayı arttırmakta olduğu bildirilmiştir (Sipahi, 2008). Ergün (2011) mağdur ve zorba/mağdur grubundaki öğrencilerin babalarının yaklaşık üçte biri eğitimsiz veya ilkokul mezunu iken, zorba ve üç gruba dahil olmayan öğrencilerin babalarının yarısından çoğunun lise ve üzeri eğitime sahip olduğu tespit etmiştir. Bayraktar (2009) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre, baba eğitimi ve alay etme arasında da pozitif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan çalışmanın ekonomik durum değişkeni incelemesinde gelir giderden fazla olan grupta toplam puanları ($107,32 \pm 69,28$) ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Çalışmamızın bulgularının aksine, Çetinkaya ve ark. 2009 yılında Sivas'da 5-8. sınıflardan 521 öğrenci ile yaptıkları çalışmada, sosyo-ekonomik durumu düşük olan ailelerden gelen öğrencilerin daha fazla zorbaca davranışlara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Not ortalaması değişkeni değerlendirmesinde ise, sınıf tekrarı grubunda ($188,24 \pm 81,76$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Sipahi (2008) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre, öğrencilerin okul başarılarını değerlendirmeleri en fazla zorba %26,3 ortanın altında, en fazla mağdur %48,8 çok iyi, en fazla zorba/mağdur %17,7 orta olarak tespit etmiştir. Tura (2008) ise çalışmasında, bireylerin akran zorbalığına maruz kalma puanları arttıkça okul başarısı puanları düşme eğilimi göstermekte ya da akran zorbalığına maruz kalma puanları azaldıkça okul başarısı puanları artış eğilimi gösterdiği sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda zorbalığa maruz kalma ($117,97 \pm 69,04$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda ve zorbalık yapmak ($121,70 \pm 69,58$) toplam puanları ile tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmüştür. Atik (2006) ve Gökler (2007) araştırmalarında zorbalık statülerine dâhil olmanın mağdur, zorba/mağdur ve zorba olarak sıralandığını

bulmuşlardır. Bu araştırmalarda benzer olarak mağdur olmanın ilk sırada yer almasına rağmen zorba olmanın zorba/mağdur olmaya göre daha fazla oranda katılımlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Tıpırdamaz Sipahi'nin (2008) araştırmasında ulaştığı zorbalığa katılım oranı (%49) olan oran, hipotez oranı olarak belirlenerek araştırma katılımcılarının zorbalığa dâhil olma oranlarıyla (%42) karşılaştırıldığında bu araştırmadaki katılımcıların zorbalığa katılım oranlarının önemli düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin okullara göre dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin % 1,8'i Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar Lisesi, % 1,7'si Aydın Fen Lisesi, % 2,2'si Aydın Sosyal Bilimler Lisesi, % 5,4'ü Efeler Anadolu Lisesi, % 4,7'si Aydın Atatürk Anadolu Lisesi, % 3,1'i Güzelhisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 5,3'ü Emel Mustafa Uşaklı Anadolu Lisesi, % 5,5 'i Osmangazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 6,1'i Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 2,1'i Mehmet Akif Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, %5,4'ü Cumhuriyet Anadolu Lisesi, % 3,8'i Murat Hale Küçükkoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 2,9'u Umurlu Çok Programlı Anadolu Lisesi, % 5,1'i Adnan Menderes Anadolu Lisesi, % 7,0'ı Aydın Lisesi, % 9,1'i Aydın Anadolu İmam Hatip Lisesi, % 16,5'u Mimar Sinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, % 4,0'ı Süleyman Demirel Anadolu Lisesi ve % 8,3'ü Aydın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencisidir.

Öğrencilerin demografik özellikleri verilmiştir. Öğrencilerin % 32,5'i 9. sınıf, %24,7'si 10. Sınıf, % 24,6'i 11.sınıf, %18,2'si 12. sınıf öğrencisidir. % 41,3'ü 15 yaş altı, %30,8'i 16 yaş, %21,1'i 17 yaş, %6,9'u 18 yaş ve üstü öğrencidir. Öğrencilerden %47,5'u kız ve %52,5'u erkek öğrencidir. Öğrencilerin evde kaç kardeş olduğuna bakıldığında %13,0'ı 1 kardeş, %47,8'i 2 kardeş, %21,6'sı 3 kardeş, %9,4'ü 4 kardeş ve 5 kardeş ve üstü %8,2'dir. %45,7'si 1. çocuk, %36,62'si 2. çocuk, %11,4'ü 3. çocuk, %3,4'ü 4. çocuk, %2,9'u 5. çocuk ve üstüdür. %2'sinin annesi herhangi bir işte çalışmamaktadır. %10,5'inin işçi, %9,7'sinin serbest meslek, %9,52'sinin memur ve %6'sının emekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının çalışma durumuna bakıldığında, %12,2'sinin çalışmadığı, %16,3'ünün işçi, %40,7'sinin serbest meslek, %20,6'sının memur ve %10,2'sinin emekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna bakıldığında, %5,4'inin okuryazar değil, %3,2'sinin okuryazar, %39,4'ünün ilkokul mezunu, %17,6'sının ortaokul mezunu, %21,4'ünün lise mezunu, %12,9'unun üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna bakıldığında, %1,5'i okuryazar değil, %1,9 'unun okuryazar, %29,4'ünün ilkokul mezunu, %21,0'ın ortaokul mezunu, %22,7'sinin lise mezunu ve %23,5'inin üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin anne baba hayatta Olma Durumu sağ beraber %88,8 sağ ayrı %7,9 annem yok %8 babam yok %2,4 her ikisinde yok %,2 dır. Aile Tipi çekirdek aile %86

geniş aile %2,1 birleşik aile %,8 tek ebeveynli %7,6 kurum aile %3 diğer %5dir. Ekonomik durum gelir giderden az %16,6 gelir gidere denk %68,3 gelir giderden fazla %15,1 dir. Not ortalaması 85 ve üstü %30,6 ,70-84 arası %31,3, 60-70 arası %22,1, 45-60 arası %13,9, 44 ve daha altı %1,5 sınıf tekrarı %6 dır. Ailenin okul başarısını değerlendirme durumu zayıf %10,1 orta %35,2 iyi %40,7 ve çok iyi %14 dür.

Öğrencilerin zorbalık nedir sorusunu %7'si yanıtlanmamıştır. %11,8'i bilmiyorum %81,2'si tanımını doğru ifade etmişlerdir. Zorbalığa maruz kaldınız mı? Sorusuna boş %8,5, evet %18,4, hayır %68,9 ve bazen %4,1 öğrenci cevabını vermişlerdir. Öğrencilere yöneltilen zorbalık yaptınız mı? Sorusuna boş %7,9, evet %12,4, hayır %75,9 ve bazen %3,8 cevap verilmiştir.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Zorba) puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin 28,85±18,22, Sözel Zorba alt ölçeğinin 12,39± 8,46, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin 9,87±7,38, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin 7,69±5,88, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin 15,21±11,50, Cinsel Zorba alt ölçeğinin 14,86±10,91, toplam ölçek'in 88,86±59,31 olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmanın sonucunda akran zorbalığı belirleme toplam ölçeği 88,86±59,31 bulunmuştur. Mesleki ve Teknik Liselerde 96,81±67,80 ve Anadolu Liselerinde 87,68±56,42, Fen Lisesinde 68,35±16,11, Güzel Sanatlar Lisesinde 68,43±26,50, Sosyal Bilimler Lisesinde 65,79±17,30, Aydın Lisesinde 68,72±25,50 belirlenmiştir. Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu istatistiksel farkın Mesleki ve Teknik Liselerde okuyan öğrencilerin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca okul değişkenleri ile akran zorbalığı belirleme ölçeği alt ölçek puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak fark vardır ($p<0,05$).

Öğrencilerin yaş değişkenine göre akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p<0,05$). Akran zorbalığı belirleme ölçeği 10. ve 11. sınıflarda okuyanlarda daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeğinin puan ortalamalarının anne baba çalışma durumuna göre toplam ölçek puanında ve tüm alt ölçeklerinin toplam puanları arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Özellikle annesi işçi olarak

çalışan ve babası emekli olan öğrencilerin ölçek toplam puanlarının ve alt ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ve alt ölçek puan ortalamaları ile anne ve baba eğitim durumları arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p<0,05$). Akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları incelendiğinde; özellikle anne ve babası orta öğretim mezunu olanlarda daha düşük olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puan ortalamaları ve alt ölçek puan ortalamaları ile başarı not ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Başarı puanı 44 ve altı ve sınıf tekrarı yapan öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Mağdur) puan ortalamaları incelendiğinde; Fiziksel Zorba alt ölçeğinin $31,85\pm 17,67$, Sözel Zorba alt ölçeğinin $13,69\pm 8,71$, İzolasyon Zorba alt ölçeğinin $10,77\pm 7,86$, Söylenti Yayma Zorba alt ölçeğinin $8,68\pm 6,41$, Eşyalara Zarar Verme Zorba alt ölçeğinin $16,80\pm 12,71$, Cinsel Zorba alt ölçeğinin $16,21\pm 12,01$, toplam ölçek'in $97,98\pm 61,66$ olduğu bulunmuştur.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme ölçeği (mağdur) toplam puanı ve alt ölçekleri ile okul değişkenleri arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Mağduriyetin en çok mesleki teknik liselerde olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerde akran zorbalığı belirleme ölçeği toplam puanı ve alt ölçek puan ortalamaları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p<0,05$). En çok Zorbalığın erkeklerde olduğu görülmüştür. Ayrıca akran zorbalığı belirleme (mağdur) ölçeği toplam puanı ve alt ölçek toplam puan ortalamaları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak fark bulunmuştur ($p<0,05$). Erkeklerde mağduriyetin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmada öğrencilerin akran zorbalığı belirleme (mağdur) ölçeğinin puan ortalamalarının anne baba çalışma durumuna göre toplam ölçek puanında ve tüm alt ölçeklerinin toplam puanları arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Özellikle annesi işçi olarak çalışan ve babası emekli olan öğrencilerin ölçek toplam puanlarının ve alt ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

Öğrencilerin akran zorbalığı belirleme (mağdur) ölçeği toplam puan ortalamaları ve alt ölçek puan ortalamaları ile başarı not ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Başarı puanı 44 ve altı ve sınıf tekrarı yapan öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

Araştırma bulgularına dayanılarak ileri araştırmalara yol gösterici olması açısından sunulan öneriler şunlardır:

1. Akran zorbalığının önlenmesinde akran desteğinin özellikle mağdurun desteklenmesinin önemli olacağı vurgulanabilir.
2. Akran zorbalığına karşı oluşturulan programlarda ebeveyn eğitimi, oyun yerindeki denetimin geliştirilmesi, disiplin metotları, okul konferansları, ebeveynlere yönelik bilgilendirme, sınıf kuralları, sınıf yönetimi ve konuyla ilgili videoların gösterimi ile ilgili konular eklenebilir.
3. Okulda kuralların açık olması ve öğrencilerin gözetilmesi sağlanabilir.
4. Her türlü zorbalık davranışının rapor edilmesi ve takip edilmesi sağlanabilir.
5. Tüm okul yaklaşımının benimsenmesi, yani tüm öğrenci ve öğretmenlere destek olunması, tek bir çocuk ya da öğretmenin bile zorbalık problemini çözmede tek başına bırakılmaması sağlanabilir.
6. Öğle yemekleri ve teneffüslerde daha iyi öğretmen denetimi ile okulun sosyal ortamının geliştirilmesine yönelik öğretmen toplantıları yapılabilir.
7. Eğitim kurumları bu araştırmaya benzer çalışmalar yapabilir. Ayrıca okullarda problem davranışlar sergileyen ergenlere yönelik, sosyal becerilerini artırıcı ve özgüven geliştirmeye yönelik müdahale programları uygulanabilir. Öğrencilerin ruhsal durumu ve gereksinimleri ile ilgili desteklenme gereksinimleri, erişkinliğe geçiş yıllarında gözden kaçırılmamalı ve okul bünyesinde de çözümler üretilebilmelidir. Okul hemşiresi öğrencinin ruhsal gelişimini takip etmeli diğer aile bireyleri ile iletişime geçerek ortak program yürütebilmelidir.
8. Zorba veya mağdur arkadaşı olan öğrencileri saptanabilir. Daha sonraki süreçlerde; ergenlerin ders dışındaki boş zamanlarını daha verimli değerlendirmeleri için imkanlar sağlanmalıdır. Ayrıca ergenlere arkadaş seçimi, zorba ve mağdur olmanın ergenler üzerindeki etkisi konusunda bilgiler verilmelidir.

9. Zorba ve mağdur ile ilgili mücadelede en büyük pay ailelere düşmektedir. Yasal önlemler ve polisiye tedbirlerle bir yere kadar mücadele mümkündür. Bu mücadelede esas görev ailelere düşmektedir. Aileler en kötü şartlarda bile çocuklarına ilgi, sevgi ve şefkat göstermekten kaçınmamalıdır. Anne ve babalar her zaman çocukları ile doğrudan iletişim kurma yoluna gitmeli, her türlü zorluk ve güçlükte çocuklarının yanında yer alacaklarını hissettirmelidir. Anne ve babalar özellikle lise dönemindeki çocuklarının durumlarını iyi gözlemeli, onların giyimlerinde, davranışlarında, okula geliş- gidişlerinde, devamsızlıklarında, okul başarılarında ve para harcamalarındaki anormal izlenimleri tespit ettiklerinde ve herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında önce okul idaresi ile okul idarelerince yönlendirilecekleri okul sağlığı hemşiresi, rehber öğretmen veya uzman kişilerle bilgi paylaşımında bulunmalıdır.

KAYNAKLAR

- Albayrak, S.** Okulda Uygulanan Zorbalığı Önleme Programının Zorbalığın Azaltılmasında Etkisi, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2012.
- Alper, İ. S.** İlköğretimde Zorbalık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2008.
- Arıman, F.** (2007). İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.
- Atik G.** The Role Of Locus Of Control, Self-Esteem, Parenting Style, Loneliness, And Academic Achievement In Predicting Bullying Among Middle School Students. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Ayas, T, Pişkin, M.** *Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. Akademik Bakış Dergisi*, 2011; (50): 316-354.
- Ayas, T.** 2008. “Zorbalığı Önlemede Tüm Okul Yaklaşımına Dayalı Bir Programın Etkililiği”; Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 23
- Ayas, T.,** 2007. “Okullarda Yaygın Sorun Şiddet Ve Zorbalık”, *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14. Ss.16–19.
- Baldry, Ac** (2003). Bullying In Schools And Exposure To Domestic Violence. *Child Abuse And Neglect*; (27): 713–732.
- Baran, G.** (2008). Öğretmenlerin Ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet Ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi: Keçiören Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi
- Bayraktar, F.** (2009). Ergenlerin Zorba Ve Kurban Davranışlarında Birey, Aile, Akran Ve Okula Dair Özelliklerin Rolü: Bütüncül Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Berdondini L. Ve Smith P.K.** (1996). Cohesion And Power In The Families Of Children Involved In Bully/Victim Problems At School, *Journal Of Family Therapy*., 18: 99–102.44.

- Bilgiç, E.** (2007) İlköğretim I. Kademedeki Görülen Zorba Davranışların Sınıf Değişkenleri Ve Atmosferi Algılamalarına Göre İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bosworth, K., Espelage, D. L., & Simon, T. R.** (1999). Factors Associated With Bullying Behavior In Middle School Students. *Journal Of Early Adolescence*, 19- (3), 341-362.
- Bowers L, Smith P.K. Ve Binney V.** (1992). Cohesion And Power In The Families Of Children Involved In Bully/Victim Problems At School. *Journal Of Family Therapy* 14: 371–387
- Bulgurcu, S.** (2011). İstanbul İlinde Bir İlköğretim Okulunda 6–8. Sınıflarda Akran Zorbalığı Sıklığının Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aile Sağlığı Abd, İstanbul.
- Burnukara, P.** (2009). İlk Ve Orta Ergenlikte Geleneksel Ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Burnukara, P., Uçanok, Z.**(2012) İlk Ve Orta Ergenlikte Akran Zorbalığı: Gerçekleştiği Yerler Ve Baş Etme Yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, Haziran, 15 (29), 68-82
- Çetinkaya S, Nur N, Ayvaz A, Özdemir D, Kavakcı Ö.** (2009) *Sosyoekonomik Durumu Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Depresyon Ve Benlik Saygısı Düzeyiyle İlişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 10: 151-158.
- Çınkır, Ş. Ve Karaman-Kepenekçi, Y.** (2003). *Öğrenciler Arası Zorbalık. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 34, 236-253.
- Çınkır, Ş. Ve Karaman-Kepenekçi, Y.** (2003). *Öğrenciler Arası Zorbalık. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 34, 236-253.
- Demaray, M. K.** (2002), And Malecki, C.K. **Critical Levels Of Perceived Social Support** Associated With Student Adjustment. *School Psycholgy Quarterly*. 2002, 17: (3), 213-241.
- Dölek, N.** (2002). İlk Ve Ortaöğretim Okullarındaki Öğrenciler Arasında Zorbacıdavranışların İncelenmesi Ve “Zorbalığı Önleme Tutumu” Programının Etkisinin Araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Dykeman, C., Daehlin, W., Doyle, S., Ve Flamer, H. S.** (1996). Psychological Predictors Of School-Based Violence: Implications For School Counselors. *School Counselor*, 44: 35–47.48.
- Ergün, D.** (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Orta Öğretim 6., 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Yaygınlığı Ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Flouri E Ve Buchanan A.** (2003). The Role Of Mother İnvolvement And Father İnvolvement İn Adolescent Bullying Behavior. *Journal Of Interpersonal Violence*,18: 634–44
- Genç G.** (2007) Genel Liselerde Akran Zorbalığı Ve Yönetimi. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya, 2007.
- Gökler, R.** (2009) *Okullarda Akran Zorbalığı. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2): 511-537.
- Güven, F.** (2015). Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Yapmaları İle Zorbalığa Maruz Kalmalarının, Cinsiyet, Anne - Baba Eğitimi, Sosyoekonomik Düzey Ve Empati Eğilimi Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.
- Güvenir, T.** (2008) Okulda Akran İstismarı. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Harris, M. J.** (2009). *Bullying, Rejection And Peer Victimization*. New York: Springer Publishing Campany.
- Hilooğlu, S.** (2009) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbaca Davranışlarını Yordamada Sosyal Beceri Ve Yaşam Doyumunun Rolü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana,
- Kaltiala-Heino R., Rimpela, M., Rantanen, P., & Rimpela, A.** (2000). A Bullying At School- An İndicator Of Adolescents At Risk For Mental Disorders. *Journal Of Adolescence*. 23(6), 661–674.
- Kapçı, E.G.** (2004). *İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün Ve Sıklığının Depresyon, Kaygı Ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 1–13.
- Koç, Z.** (2006). Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

- Külcü, D.P.** (2015) Çocuklarda Akran Zorbalığı Ve Benlik Saygısının İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin,
- Oktay, A.** (2000). Yaşamın Sihirli Yılları. Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.: İstanbul.
- Olweus D.** Bullying At School: What We Know And What We Can Do. Cambridge Ma: Blackwell, 1993; 8-13.
- O-Moore, M. Ve Kirkham, C.** (2001). Self-Esteem And It'S Relationship To Bullying Behaviour. Aggressive Behavior, 27: 269- 283
- Ögel K, Tarı I, Yılmazçetin Eke C.** Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları. 2006;17: 9-23.
- Öner, N.** (1996). Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler, Boğaziçi Ün. Yay.2. Baskı, İstanbul.
- Özdemir M. Ve Akar;** Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi, Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2011, Cilt 17, Sayı 4, Ss: 605-626
- Özen, D. Ş.** (2006). ‘*Ergenlerde Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Yaş, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ve Benlik İmgesi İle İlişkisi*’. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 77-94.
- Özkan. Y., Ve Çiftçi, E. G.** (2010). Düşük Sosyo-Ekonomik Düzeydeki İlköğretim Okullarında Akran Zorbalığı. *Elementary Education Online*, 9(2), 576-586.
- Öztürk, N., A. Atlı, M.** *Kutluortaokul Öğrencileri Arasındaki Zorbalık Olaylarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014, 15(3): 43-63.
- Pekel, N.** (2004). Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık Ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pellegrini, A. D.** (2002). Bullying, Victimization, And Sexual Harassment During The Transition To Middle School. *Educational Psychologist*, 37(3), 151-163.
- Pişkin M.** (2006) Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi. Şiddet Ve Okul Sempozyumu Bildiri Özetleri, 2006. Erişim: <http://ogm.Meb.Gov.Tr/Siddetveokul/Abstractsbooklet.Pdf>

Pişkin, M ve Ayas, T (2007). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formunun Geliştirilmesi. IX. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi 17-19 Ekim 2007 İzmir.

Pişkin, M. (2002) Okul Zorbalığı, Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler Ve Alınabilecek Önlemler. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2: 531-562

Rigby, K. (2002). New Perspectives On Bullying, London And Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Salmon, G., James, A., Cassidy, E.L., Javaloyes, M.A. (2000). Bullying A Review: Presentations To An Adolescent Psychiatric Service And Within A School For Emotionally And Behaviourally Disturbed Children. Clinical Child Psychology And Psychiatry, 5, 563-579.

Shields, A., Ve Cicchetti, D. (2001). Parental Maltreatment And Emotion Dysregulation As Risk Factors For Bullying And Victimization In Middle Childhood. Journal Of Clinical Child Psychology, 30: 349–363.

Sipahi, H.T. İzmir İli Bornova İlçesinde İlköğretim 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı, Etkileyen Ve Eşlik Eden Faktörler. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, 2008.

Şahin, E.S., Korkut-Owen, F. (2009). *Psikolojik İhtiyaçları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri. Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4 (32), 64-74.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi Ve Azaltılması Strateji Ve Eylem Planı. Ankara, 2006; 14-19.

Totan, T. (2008). Ergenlerde Zorbalığın Anne-Baba Ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uludağlı, N., Uçanok, Z. (2005). *Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık Ve Akademik Başarı İle Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Mağdur Davranış Türleri. Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (56).

Umutlu Ç. “Çocuk Dostu Okul” Projesi Kapsamında Olan Ve Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Özgüvenleri İle Zorbalık Eğilimlerinin İncelenmesi. Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Veenstra, R., Linderbeng, S., Oldehinkel, A. J., Winter, A. F., Verhulst, F., & Ormel, J. (2005). Bullying And Victimization In Elementary Schools: A Comparison Of Bullies, Victims, Bully/Victims, And Uninvolved Preadolescents. *Developmental Psychology*, 41(4), 672–682.

Yaban, E.H. (2010). Ergenlerin Arkadaşlık Niteliği, Ebeveynden Ve Okul Ortamında Öğretmenlerden Algılanan Destek İle Akran Zorbalığı/Zorbalığa Maruz Kalma Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yeter, Ö. (2016). Bağlanma Stilleri, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Doyumu Ve Kıskançlık İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Yurdakul, E. (2016) Aile Hekimlerinin Ve Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hekimlerinin, Çocuklarda Akran Zorbalığı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Araştırılması, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, Ankara

Yurttaş, A. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Yönerge: Bu araştırma “Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Yaygınlığı ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesini” belirlemek amacıyla planlanmıştır. Soruların tamamının yanıtlanması önemlidir. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sorulara verdiğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak, kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır. Bu çalışmaya isteyerek katılmanız, bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların geliştirilebilmesi için önemli bir etkiye sahiptir. Bu araştırma ile ilgili sormak istediğiniz tüm soruları uygulamayı yürüten YLÖ. Gözde IZĞİR’a uygulama sırasında veya sonrasında e-posta yolu ile veya telefonla sorabilirsiniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

Gözde IZĞİR
ADÜ Hemşirelik Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği
Yüksek Lisans Öğrencisi
İletişim: 0553 395 49 59
E- mail: goren_gozde@hotmail.com

1. Okulunuz: .....
2. Sınıfınız: .....
3. Yaşınız: .....
4. Cinsiyetiniz: a) Kız b) Erkek
5. Siz dahil evde kaç kardeşiniz :.....
6. Kaçınıcı çocuksunuz: .....
7. Annenizin çalışma durumunu belirtiniz.
a) Çalışmıyor b) Çalışıyor (İşini belirtiniz):.....
8. Babanızın çalışma durumunu belirtiniz.
a) Çalışmıyor b) Çalışıyor (İşini belirtiniz):.....
9. Annenizin eğitim düzeyi:
a) Okur-yazar
b) Okur-yazar değil
c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu
e) Lise mezunu
f) Üniversite
g) Yüksek lisans/Doktora

10. Babanızın eğitim durumu

- a) Okur-yazar
- b) Okur-yazar değil
- c) İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu
- e) Lise mezunu
- f) Üniversite
- g) Yüksek lisans/Doktora

11. Aile tipiniz hangisidir?

- a) Çekirdek aile
- b) Geniş aile
- c) Birleşik aile
- d) Tek ebeveynli
- e) Kurum aile
- f) Diğer (**Belirtiniz**) .....

12. Anne-babanızın hayatta olma durumunu belirtiniz.

- a) Sağ beraber
- b) Sağ ayrı
- c) Annem yok
- d) Babam yok
- e) Her ikisi de yok

13. Size göre ailenizin ekonomik durumu nasıldır?

- a) Gelir giderden az
- b) Gelir gidere denk
- c) Gelir giderden fazla

14. 2014-2015 öğretim yılındaki yılsonu not ortalamanız nedir?

- a) 85 ve üstü
- b) 70–84 arası
- c) 60–70 arası
- d) 45–60 arası
- e) 44 ve daha altı
- f) Diğer (**belirtiniz**).....

15. Aileniz okul başarınızı nasıl değerlendirir?

- a) Zayıf
- b) Orta
- c) İyi
- d) Çok iyi

16. Size göre zorbalık nedir? (Belirtiniz).....

17. Zorbalığa hiç maruz kaldınız mı? (Belirtiniz).....

18. Zorbalık yaptınız mı? (Belirtiniz).....

Ek 2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlerin size ne sıklıkla yapıldığını (**BANA YAPILDI**) ve bunları sizin ne sıklıkla yaptığınızı (**BEN YAPTIM**) ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir. Sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

Hepinize şimdiden teşekkürler.

		BEN YAPTIM					BANA YAPILDI				
		Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen her gün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terletmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma										
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma										
14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma										
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma										
16	Saç ve ten rengi, dış yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme										
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme										
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma										

19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme																		
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme																		
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.																		
22	Tehdit etme																		
23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama																		
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme																		
25	Görmezden gelme, yok sayma																		
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme																		
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme																		
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma																		
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma																		
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme																		
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma																		
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme																		
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme																		
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma																		
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma																		
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma																		
37	Para ya da eşyalarını çalma																		
38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma																		
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma																		
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirlenme																		
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme																		
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme																		
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma																		
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)																		
45	Yavru, fısıltı, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme																		
46	Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma																		
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme																		
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma																		
49	Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)																		

50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma											
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama											
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma											
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma											

Ek 3. Etik Karar Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/02/2019-E.8555

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Tıp Fakültesi Dekanlığı
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : E3063460-050.04.04
Konu : Kanca

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Belgin YILDIRIM
Öğretim Üyesi

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun 07.02.2019 tarihinde yapılan olağan toplantısında çalışılanınla ilgili alınan 17 nolu karar aşağıda sunulmuştur.
Bilgilerinize sunarım.

e-İmza
Doç.Dr. Tolga ÜNÖVAR
Kurul Başkanı Yardımcısı

KARAR: 17

Protokol No : 2015/686
Sorumlu Yürütücü Dr. Öğr. Üyesi Belgin YILDIRIM
Halk Sağlığı Hemsireliği AD

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulunca 08.10.2015 tarihinde jüri (kurum imzalı + ADÜBAP) onay verilen; Hemsirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemsireliği Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi Belgin YILDIRIM'ın "Lise öğrencilerinde akran ve sanal zorbalığa yaygınlığı ve risk faktörleri" başlıklı klinik araştırmasında 06.02.2019 tarihli **Önemli Değişiklik Formu** ve ekleri gönderilmiştir.

Önemli Değişiklik Formunda; çalışmanın kurum imzalı (Aydın MEM) için başvurulduğunda **Sanal Zorba-Turban Ölçeği**ni çalışmadan çıkarılması istenmiş olup, çalışmadan çıkarılmıştır. Bunun neticesinde çalışmanın başlığını "Lise öğrencilerinde akran zorbalığının yaygınlığı ve risk faktörlerinin belirlenmesi" olarak değiştirdiği ve böylece kurumdan izin almadığı bildirilmiş ve ilgili belgelerin yeniden tamamlanarak dosyası kontrolüğü görülmüş olup, uygun bulunmuştur. Ayrıca çalışmanın bütçesinin desteklenmesi için ADÜBAP'a başvuru karşılandığı bilgisi edinilmiştir.

Konu hakkında bilgi edinilen olup, çalışmanın bu halıyla yapılması uygun bulunmuştur. Ayrıca şartları yerine getirildiği görülmüş olup, şart onadan kaldırılmıştır.

Yine sorumlu araştırmacı; **Form 14.1.1a** ve **14.1.1b** bölümlerinde **tabii edilen** (çalışma bittikten sonra nihai raporun (Sonuç Raporu (web'ne), BCOF (Belgileştirilmiş Gönüllü Olur Formu) sonuçları tarafından (kendi kendilerinin izledi adı-soyadı) yazması ve unvanlarının alınması ile adreslerinin ektikur olarak formlara yazılması dikkat edinmelidir.) ve ORF (Orji Rapor Formu-İzletir) gönderilmesi gerekliliğini belirttikten sonra ve sorumlu yürütücülerinin bu hususa özen göstermesi gerekliliğini bu kez daha vurgulanmıştır. Bu itibarla karar verilmiştir.

Bu sonuç, GÜTC Sayısı E3063460-050.04.04-17 nolu Kararına göre GÜTC'de elektronik imzalı olarak sunulmuştur.

Ek 4. Araştırma İzin Yazısı

**T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 90864724-605-E.12582934
Konu: Araştırma İzni.

07.12.2015

Gözde İŞGÖREN
Adnan Menderes Üniversitesi
Sağlık Yüksek Okulu
Efeler /AYDIN

İlgi : 17/11/2015 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde; "Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığın Yaygınlığı ve Risk Faktörleri" isimli çalışmanın 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde, İlimiz ilçelerindeki ortaöğretim okullarında öğrenimine devam eden öğrencilerle yapılması isteğinizi uygun gören Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Pervin TÖRE
Millî Eğitim Müdürü

Eki :
- Valilik Onayı (1 Adet)

Mesruuriyet Mah.Kültür Cad. No:20 AYDIN İrtibat :Şb. Md. M.Tuncer AKYOL
E-posta : aydinmem@meh.gov.tr Telefon :0-256-2151028
Web : http://aydin.meh.gov.tr Faks :0-256-2251268

Bu e-iletim güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. <http://evsok.gov.tr> adresinden 1399-bd04-3d0a-8ec1-bde2 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 5. Valilik Onayı Yazısı

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 90864724-605-E.12324060
Konu: Araştırma İzni.

01/12/2015

VALİLİK MAKAMINA
AYDIN

Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu Yrd.Dç.Dr. Belgin YILDIRIM'ın sorumlu yürütücüsü olduğu Gözde İŞGÖREN tarafından, "Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Yaygınlığı ve Risk Faktörleri" isimli çalışmayı 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde İlimiz Efeler İlçesindeki ortaöğretim okullarında araştırma yapma isteği belirtilmektedir.

Söz konusu araştırmanın, 2015-2016 Eğitim öğretim yılında Efeler ilçesindeki Ortaöğretim Kurumlarında öğrenim gören öğrencilere uygulanması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Pervin TÖRE
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
01/12/2015

Halil CANAVAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Meşrutiyet Mah.Kültür Cad.No:20 AYDIN
E-posta : aydinmem@meb.gov.tr
Web : http://aydin.meb.gov.tr

İrtibat : Şb. Md. M. Tuncer AKYOL
Telefon :0-256-2151028
Faks :0-256-2251268

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ec16-d902-35eb-9fe0-1811 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 6. Ölçek İzin Yazısı

Inbox 1783

Junk Email 55

Drafts 92

Sent Items

Deleted Items

Archive

Conversation Hist...

New folder

Upgrade to Office 365 with premium Outlook features

İlt: Akran Zorbalığı Ergen Formu Geçerlilik Güvenilirlik

gözde isgören <goren_gozde@hotmail.com>
Thu, 4/4/2019 3:19 PM
You

AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ E... 147 KB

Akran Zorbalığı Belirleme for... 37 KB

2 attachments (184 KB) Download all Save all to OneDrive

Gönderen: Tuncay Ayas <tayas@sakarya.edu.tr>
Gönderildi: 23 Şubat 2019 Cumartesi 08:48:41
Kime: gözde isgören
Konu: Re: Akran Zorbalığı Ergen Formu Geçerlilik Güvenilirlik

yapacağınız çalışmada ölçeğimizi kullanmanızda herhangi bir sorun yoktur
Doç. Dr. Tuncay AYAS
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD

gözde isgören <goren_gozde@hotmail.com>, 22 Şub 2019 Cum, 10:04 tarihinde şunu yazdı:
İyi günler Tuncay bey,
Adnan Menderes Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği yüksek lisans öğrencisiyim. Yapmış olduğunuz Akran Zorbalığı Ergen Formu Geçerlilik Güvenilirlik çalışmasını izniniz olursa tez çalışmam da kullanmak istiyorum.
Teşekkür ederim.

Gözde İZĞİR
Tel:0553 395 49 59

ÖZGEÇMİŞ

Soyadı, Adı : IZĞIR, Gözde
Uyruk : T.C
Doğum yeri ve tarihi : Söke/ 04.02.1990
Telefon : 0553 395 49 59
E-mail : goren_gozde@hotmail.com
Yabancı Dil : İngilizce

EĞİTİM

<u>Derece</u>	<u>Kurum</u>	<u>Mezuniyet tarihi</u>
Y. Lisans	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Lisans	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2012

İŞ DENEYİMİ

<u>Yıl</u>	<u>Yer/Kurum</u>	<u>Ünvan</u>
2013-2018	Aydın Devlet Hastanesi Yoğun Bakım Ünitesi	Hemşire
2018-...	Aydın İl Sağlık Müdürlüğü	Hemşire

AKADEMİK YAYINLAR

- Adana F., Yeşilfidan D., Yıldırım B., **İşgören G.**, Özvurmaz S. ‘13-15 Yaş Grubu Çocuklarda Skolyoz Sıklığı: Pilot Çalışma’ (17.Uluslar Arası Halk Sağlığı Kongresi, 20-24 Ekim 2014 / Edirne)
- Adana F., Yeşilfidan D., Yıldırım B., **İşgören G.**, Özvurmaz S. ‘Aydın İlinde Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Bir İlkokulda Obezite Sıklığının İncelemesi’ (17.Uluslar Arası Halk Sağlığı Kongresi, 20-24 Ekim 2014 / Edirne)